

לקוטי תורה המבואר

מאמרים
על פרשיות התורה ומועדי השנה

מלוקטים מספרי
תורה אור ולקוטי תורה

ד"ה וידבר משה אל ראשי המטות

ביאור ענין הנדרים ע"פ חסידות

מחולק לסעיפים עם פיסוק מלא,
בהוספת ביאורים, פיענוחים, הערות וציורים

פרשת מטות

שנה ג' | גליון קי"א

שנת חמשת אלפים שבע מאות שבעים וארבע לבריאה

©
כל הזכויות שמורות
למערכת ליקוטי תורה המבואר

הרב לוי געלב
עורך ראשי

הרב מנחם דאברוסקין – הרב ברוך וילהעלם
עורכים

בשורה טובה
לשמוע ולהוריד אלפי שיעורים בחסידות, בתניא, דרך מצותיך,
לקוט"ת ותו"א ועוד, באודיו או בכתב
נא לבקר באתר החדש והמפואר אוצר החסידות
otzerhachassidus.com

לקבל הגיליונות באימייל או להקדיש הגיליונות הבאים
(+1) 718-650-6295
LikuteiTorah@otzerhachassidus.com

לפרטים אודות מוקדי ההפצה בארה"ק וכן להשתתף בהוצאת ההפצה בארה"ק
050-4109309
L109309@gmail.com

יו"ל ע"י

הרב לוי געלב
(+1) 310-938-4016
info@maamaronline.com

מכון לעבדך באמת
בארה"ב (+1) 718-650-6295
בארה"ק 050-4109309
info@otzerhachassidus.com

פתח דבר

בשבת והודיה לה', מוגש בזה לפני ציבור הלומדים, מאמר "ד"ה וידבר משה אל ראשי המטות", בסדרת "לקוטי תורה המבואר", שהוא פירוש וביאור על מאמרי חסידות דפרשיות השבוע ומועדי השנה, מלוקטים מספרי תורה אור ולקוטי תורה לרבינו הזקן נג"מ זצוקללה"ה. ומטרתו להקל בלימוד ה'חסידישע פרשה' בכל שבוע.

הביאור מבוסס על המאמרים המיוסדים על דרוש זה וכן על עוד 'הנחות' מאותו הדרוש (כגון: מספר מאמרי אדמו"ר הזקן, תורת חיים, מאמרי אדמו"ר האמצעי, אור התורה וכו'). כמו כן נכתבו "ביאורי מושגים" - הסברה רחבה של מושגים יסודיים בחסידות, המופיעים במאמר.

גם ביאורי המושגים מיוסדים על מקומות אחרים בדא"ח אשר שם מבואר הענין באריכות וביאור יותר (כידוע ש'דברי תורה עניים במקום אחד ועשירים במקום אחר').

כפי שנראה לעין הקורא, נשתפרו הקונטרסים בתוספת מרובה על העיקר ממה שהיו, בעריכת המאמרים ע"י צוות משפיעים שיחי', עימוד ועיצוב חדש, וגם הגהה יסודי שיהיה נקי ומנופה מכל טעותי הדפוס, ועוד הרבה תיקונים אשר כל הרואה יאמר ברקאי.

לבקשת רבים, ניתן לקבל הקונטרסים מדי שבוע בשבוע באימייל, לקבלו נא לשלוח אימייל לכתובת: subscription@otzerhachassidus.com, וכן אפשר להוריד את הקונטרס, וכמו כן גם הקונטרסים האחרים שי"ל על ידינו בכתובת: otzerhachassidus.com.

כבר אמר דוד המלך ע"ה "שגיאות מי יבין", יתכן כי נפלו אי הבנות בעניינים המבוארים או טעותי הדפוס וכדומה. על כן שטוחה בקשתנו בפני ציבור המעיינים בקונטרס - לשלוח את הערותיהם ונתקנם בבוא העת אי"ה.

כתובת למשלוח הערות: likuteitorah@otzerhachassidus.com

ויה"ר שנזכה לקיום היעוד "כי מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים", ונזכה לשמוע תורה חדשה, "תורה חדשה מאתי תצא", במהרה בימינו ותיכף ומיד ממש.

ט"ו תמוז - ה'תשע"ד

בברכת שבתא טבא

הרב לוי געלב

מכון לעבדך באמת

ד"ה

וידבר משה

אל ראשי המטות

ביאור ענין הנדרים

ע"פ חסידות

תוכן המאמר

פרק א

ביאור ענין 'מלך העולם', התהוות כל העולמות מזיו והארה מבחינת המלכות.....ז

פרק ב

מדוע האדם זקוק לאכילה כדי לחיות, ביאור הכתוב 'על כל מוצא פי ה' יחיה האדם'.....יד

פרק ג

'על כל מוצא פי ה' יחיה האדם' העליון, המשכת סובב במללא ע"י קיום תורה ומצוות.....כא

פרק ד

התעוררות רצון העליון באדם מחמת ההתגלות האלקית הבאה ע"י קיום תורה ומצוות.....כו

פרק ה

ביאור פנימי בנוסח ברכת המצוות.....ל

פרק ו

ביאור ענין 'קדושה מביאה לידי ענוה, ענוה ליראת חמא'. והכל ע"י פרישות.....לב

פרק ז

'לאמר זה הדבר' - הדרך להגיע ללימוד התורה באופן שאומר דברי הקב"ה ממש.....לז

פרק ח

עומק הכוונה הפנימית בנדרים. מדוע נדרים הם סייג לפרישות.....לז

ב"ה. לקו"ת פ' מטות, ד"ה וידבר משה אל ראשי המטות [פא, א - פב, ב]

פרשת מטות

פא א וידבר משה אל ראשי המטות וגו' איש כי ידר נדר וגו'. ואמרו בגמרא עד שידור בדבר הנדור, כגון שיאמר הרי עלי בשר זה כעולה ושלמים או שיאמר קונם בשר זה עלי שהקונם הוא לשון קרבן, ועל יסוד זה מוסד כל מסכת נדרים בפירוש דבר הנדור. ולהבין ענין זה למה צריך להתפס בדבר הנדור דוקא, וגם להבין למה נאמרה פרשה זו אל ראשי המטות דוקא.

[מביא דוגמאות לכך:]

כגון שיאמר: 'הרי עלי בשר זה כעולה ושלמים' - שמתפס בדבר הנדור - עולה ושלמים - ולא בדבר האסור, או שיאמר: 'קונם בשר זה עלי', שהקונם הוא לשון קרבן - הוא כינוי לקרבן, וכל כינויי נדרים כנדרים.

ועל יסוד זה מוסד כל מסכת 'נדרים' - בפירוש 'דבר הנדור'.

ולהבין ענין זה: למה צריך להתפס [את נדרו] ב'דבר הנדור' דוקא?

- מהו הטעם הפנימי לכך.

וגם להבין למה נאמרה פרשה זו "אל ראשי המטות" דוקא - מהו הטעם הפנימי לכך שפרשה זו דווקא נאמרה לראשי המטות, מה שאין כן שאר פרשיות התורה?

ראה ד"ה זה עטר"ת (סה"מ עטר"ת ע' תקלז ואילך). וראה ד"ה זה תערג, עדר"ת, העת"ר בהמשך תערג"ב (ע' שכג, ע' תקנז, ח"ב ע' א"סט).

וראה ד"ה זה עת"ר (ע' רצ"ט בהוצאה החדשה) וש"נ. וראה ד"ה להבין ענין הנדרים תשי"ד (תו"מ ח"ב ע' 126 ואילך) וש"נ. וראה לקו"ש ח"ג עמ' 107, חל"ג ע' 191 ובהע' 48 וש"נ. וראה שיחת ש"פ מטו"מ תשמ"ח (מוגה).

2. במדבר ל, כ-ג.

3. נדרים יד, א.

פרק א

ביאור ענין 'מלך העולם', התהוות כל העולמות מזיו והארה מבחינת המלכות

"וידבר¹ משה אל ראשי המטות וגו' איש כי ידר נדר וגו'²."

[פרשה זו מדברת בענין הנדרים וכל ההלכות הקשורות לזה. מאמר זה יבאר את המשמעות הפנימי של נדרים ועניינם בעבודת השם:]

ואמרו בגמרא³ - על הפסוק 'איש כי ידר נדר', בדיוק כפל הלשון 'ידר נדר' (שהיה יכול לומר 'איש כי ידר'): עד שידור בדבר הנדור.

- כלומר, שהדבר שמתפס בו הנדראינו יכול להיות דבר שבעצם אסור (כמו בשר חזיר), אלא דבר שנאסר ע"י אדם.

1. הביאור של דרוש זה מיוסד על מאמרים אלו: הנחת כ"ק אדמו"ר האמצעי בסה"מ תקס"ד ע' קפז. לכללות המאמר ראה גם ד"ה זה בסה"מ תקס"ב ח"א ע' רלז. ח"ב ע' תצט. תקס"ז ע' רפט. ס' מאמרי אדה"ז פרשיות ח"ב ע' תרפח.

אוה"ת מטות ע' ארנה ואילך. שם כרך ה ע' א'תרפב. כרך ו ע' א'תקנד קיצור.

סה"מ תר"ל ע' רטז. מאמרי אדמו"ר האמצעי פ' מטות ע' א'תרצז (חלק מהמאמר).

הנה תנן באבות נדרים סוג לפרישות, והנה אמרו פרישות מביאה לידי קדושה וקדושה מביאה לידי ענוה וענוה מביאה לידי יראת חטא, וצריך להבין למה יראת חטא באה אחר ענוה וקדושה כו', והלא כתיב ראשית חכמה יראת ה'⁴. אך הענין דעיקר הקדושה הוא כמאמר אשר קדשנו במצותיו, שהמצות הן העיקר והתכלית, כמו שכתוב סוף דבר הכל נשמע את האלהים

[ולהבין כל זה יש להקדים:]

הנה, תנן באבות⁴: 'נדרים סוג לפרישות' - נדרים מסייעים את האדם להגיע לידי פרישות, כלומר: "בזמן שאדם מתחיל בפרישות ומתיירא שלא יעבור, מקבל עליו בלשון נדר שלא יעשה כך וכך, ועל ידי כך הוא כובש את יצרו" (רע"ב).

[לאחר שהובא שנדרים הם סייג לפרישות,

מביא מאמר רז"ל נוסף שבו מבואר מה בא

על ידי פרישות:]

והנה, אמרו⁵: 'פרישות - לפרוש אף מדבר המותר להחמיר על עצמו (רש"י ע"ז כ, ב) - מביאה לידי קדושה, וקדושה מביאה לידי ענוה⁶, וענוה מביאה לידי יראת חטא'.

וצריך להבין למה 'יראת חטא' באה אחר 'ענוה' ו'קדושה' כו'? והלא כתיב⁷ "ראשית חכמה

יראת ה'"⁸! - משמעות הפסוק "ראשית חכמה יראת ה'" היא, שתחילת העבודה צ"ל יראת ה', ורק אח"כ ניתן לעבוד על פרטים אחרים (ראה במפרשי תהילים עה"פ). וא"כ איך אומרים כאן דרך לאחר 'ענוה' ו'קדושה' באים ליראה ה'⁹? אך הענין - ליישב שאלה זו, יש להקדים תחילה ביאור בענין ה'קדושה' שנזכר כאן:

דעיקר הקדושה הוא כמאמר⁹ 'אשר קדשנו במצותיו'¹⁰ - מזה משמע, שמצוות הן הן מה שממשיכים 'קדושה'.

[תחילה מבאר איך המצוות הן דבר עיקרי,

ולפי זה יבאר מהי השייכות שלהן לקדושה:]

שהמצוות הן העיקר והתכלית - תכלית כוונת כל הבריאה היא קיום המצוות.

כמו שכתוב¹¹ "סוף דבר חפל נשמע את

הנהות צמח צדק

א. הגם שנתבאר כמ"א ע"פ וידבר דעשרת הדברות [לקו"ת במדבר טז, ב], בענין: אם אין חכמה אין יראה אם אין

4. פ"ג מי"ג.

5. סוף סוטה. ע"ז כ, ב.

6. להעיר משיטת ריב"ל בע"ז שם (הובא לקמן בהגהת הצ"צ הע"י) ששנוה גדולה מיראת חטא, והוא כשיטת הירושלמי (לגירסת התוס' בע"ז) ש"יראת חטא (קודמתו) מביאה לידי ענוה". ובלקו"ש ח"ג ע' 32 בהע' 20 מעיר דבירושלמי שלפנינו (שקלים פ"ג ה"ו) ענוה מביאה לידי יראת חטא, וכן הובא בריש ע"ז שם מירושלמי. וראה רי"ף שם בגרסת גמ' שלנו א"ר פנחס בן יאיר כו' יראת חטא מביאה לידי ענוה ענוה מביאה לידי כו' ופליגי דריב"ל דאמר ענוה גדולה מכולם. וראה לקו"ש חל"ח ע' 40 באריכות.

7. תהלים קיא, י.

8. ואין לתרץ - דהן אמת דיראת ה' הוא הדבר הראשון שהאדם צריך לעבוד עליה, אך מאחר ש"יראת ה'" היא דבר קשה, חייבים (כפרט בעבודת האדם להגיע ליראת ה') לעבוד תחילה על 'ענוה' ו'קדושה' - ד"הלא יראה חטא מלתא זוטרתא היא... ולמה אמר שאחרי כל המדריגות גבוהות כאלו - 'קדושה' ו'ענוה' כו' - יבוא אז לידי יראת חטא" (סה"מ תקס"ד)!

9. נוסח ברכת המצוות.

10. ראה אוה"ת ויקרא כרך א ע' קלד ואילך שצריך ביאור דבגמרא פרק ערבי פסחים דף ק"ד ע"א משמע דשם קודש אינו על ידי שמקיים המצוות לבד, עיין שם.

11. קהלת יב, יג.

ירא ואת מצותיו שמור כי זה כל האדם, ועל ידי המצות הוא אשר קדשנו. וביאור ענין זה כי הנה, קדוש פירושו מובדל וכו', ומהו קדושת המצות, זה נרמז בנוסח הברכה ברוך אתה הוי' אלקינו מלך העולם. פירוש כי מלך העולם הוא על דרך מלכותך מלכות כל עולמים, שחיות כל העולמות עליונים

[נקודת הביאור בזה היא, ששורש המצוות הוא בקדושתו יתברך העצמית, היינו, באור אין סוף ב"ה הסובב כל עלמין, שהוא קדוש ומובדל מכל הבריאה ומכל סדר ההשתלשלות. ועל ידי קיום המצוות נמשכת הארה מקדושה עליונה זו למטה בנפש האדם לקדשה בקדושתו יתברך].

זה נרמז בנוסח הברכה: 'ברוך אתה הוי' אלקינו מלך העולם'.

הקדושה המיוחדת הנמשכת על ידי המצוות נרמזת בלשון הברכה שאומרים לפני כל מצוה – 'ברוך אתה הוי' אלקינו מלך העולם', כפי שממשיך לבאר.

פירוש - מקדים לבאר ענין 'מלך העולם', ולהלן יבאר שאר נוסח הברכה:

[תמצית הדברים שיבאר להלן היא, ש'מלך העולם' קאי על ההארה המצומצמת של אלקות שמהווה ומחיה את כל העולמות, ואין זה בחינת קדושתו יתברך העצמית שנמשכת על ידי המצוות, אלא דרגה תחתונה יותר. היינו, כדי להדגיש את גודל ועוצם קדושתו יתברך מקדים לבאר אין שכל הבריאה מקבלת את חיותה מבחי' "מלך העולם", שהוא דרגה נמוכה יותר מבחי' ה'קדוש'].

כי 'מלך העולם' הוא על דרך "מלכותך מלכות

האלהים ירא ואת מצותיו שמור, כי זה כל האדם" - "כי לדבר הזה נברא כל האדם" (רש"י). הרי שתכלית בריאת האדם היא 'ואת מצותיו שמור', קיום המצוות.

ועל ידי המצות הוא 'אשר קדשנו' - נמשכת קדושה עליונה על האדם המקיים את המצוה.

וביאור ענין זה - למה נמשכת הקדושה ע"י קיום המצוות דוקא:

כי הנה, 'קדוש'¹² פירושו מובדל וכו'.

כידוע, ש'קדוש' הוא בחינת הבדלה, (כמו שפירש רש"י עה"פ 'קדושים תהיו'¹³ - "הווי פרושים מן העריות" - כלומר הווי מובדלים מן העריות, הרי דהלשון 'קדושה' מורה על 'הבדלה'). ובפנימיות הענינים, 'קדושה' מורה על הדרגה באלקות ש'מובדלת' (כלומר שרחוקה לגמרי, באין ערוך) מסדר ההשתלשלות, וכפי שיבאר לקמן.

ומהו קדושת המצות - מאחר שנתבאר ד'קדוש' פירושו 'מובדל', שכנ"ל, בפנימיות הענינים הפי' בזה הוא מדריגה באלקות שמובדלת לגמרי מסדר השתלשלות - הנה מאחר שהמצוות ממשיכות את ה'קדושה' על האדם (כנ"ל) ע"כ שיש להן שייכות לדרגה זו.

הנחות צמח צדק

יראה אין חכמה. דיש ב' בחי' יראה. אך אין די בזה לתרץ הא דיראת חטא בא דוקא אחר ענוה וקדושה כו' - מדוע אחר ב' דברים אלו דווקא, מהי השייכות שלהם לענין יראת חטא.

13. ויקרא ר"פ קדושים.

12. ויקרא כ, כו. תניא פמ"ו (ע' 10).

ותחתונים והתחתונים מאין ליש הוא על ידי מחשבה הקדומה שעלה ברצונו יתברך אנא אמלך כו', מה שאין כן קודם שנברא העולם היה הוא ושמו בלבד. והנה כתיב אני ה' לא שנית, שגם אחר שנברא העולם אין לפניו שום שינוי חס ושלום, אלא אתה הוא קודם שנברא העולם ואתה הוא לאחר כו', וכמו שכתוב אני ראשון ואני אחרון ומבלעדי אין אלקים.³ פירוש אני ראשון

העולם, לא היתה קיימת שום מציאות, בלעדי מציאותו יתברך.

[כעת יבאר שבאמת, גם לאחר התהוות העולמות והנבראים הקב"ה נשאר המציאות היחידה האמיתית:]

והנה, כתיב¹⁷ "אני ה' לא שנית", שגם אחר שנברא העולם אין לפניו שום שינוי חס ושלום, אלא 'אתה הוא קודם שנברא העולם, ואתה הוא לאחר כו' [שנברא העולם]¹⁸ - היינו, גם אחרי התהוות כל העולמות, מציאותו יתברך לא השתנתה כלל, שכמו שהיה הוא יחיד ומיוחד קודם שנברא העולם, כך הוא אחרי שנברא, שמצידו יתברך כאילו כל המציאות איננה קיימת. וכמו שכתוב "אני ראשון ואני אחרון, ומבלעדי אין אלקים".³

לפי פשוטו פירוש הכתוב הוא, שמציאותו יתברך היתה קודם בריאת העולם, וכך תהיה גם אחרי שתכלה העולם (מצו"ד).

פירוש - ביאור הפנימי בכך (בהמשך להנ"ל):
'אני ראשון' - קודם שנברא העולם - אז הקב"ה

כל עולמים¹⁴ הפי' ב'מלך העולם' הוא ע"ד הפי' הפנימי שנתבאר בכ"מ במה שנאמר 'מלכותך מלכות כל עולמים'. שהכוונה בזה הוא ש'מלכות' הוא השרש להתהוות העולמות, וכפי שהולך ומבאר.

שחיות כל העולמות עליונים ותחתונים, והתהוותם מ'אין' ל'יש', הוא על ידי מחשבה הקדומה שעלה ברצונו יתברך 'אנא אמלך'¹⁵ כו' - מקור וחיות כל העולמות, הוא מזה שעלה ברצונו יתברך להיות מלך העולם. מאחר ד"אין מלך בלא עם", הרי רצון זה עצמו מחייב שתהיה מציאות של זולת שעליה ימלוך. [ליתר ביאור: היחס בין מלך ועם בגשמיות, אינה שהמלך מהווה את העם, שהרי מציאות העם קיימת גם מבלי שיהי' מלך, משא"כ למעלה, שאין שום מציאות זולתו ית', רצון זה עצמו של הקב"ה להיות מלך (שמחייב שיהי' מציאות של 'זולת') הוא שיצר את מציאות העם הנפרד].

מה שאין כן 'קודם שנברא העולם היה הוא ושמו בלבד'¹⁶ - קודם שעלה ברצונו להיות מלך

הגהות צמח צדק

ב. בישעיה סי' מ"ד ו'. וראה ד"ה כל השונה הלכות תרס"ו (ע' תקס"ה בהוצאה החדשה).

לסופו. השל"ה הק' בתחילתה.

17. מלאכי ג, ו. ראה תניא פ"כ-כ"א. שער היחוד והאמונה פ"ז (ע' 164). וראה חסידות מבוארת ח"ב ע' ע"ג, ושם משל מהה"מ ממעוררש בעניין זה וביאור של כ"ק אדמו"ר הצ"צ (בהמשל) עיי"ש.
18. נוסח התפלה.

14. תהלים קמה, יג.

15. לשון הת"י למלכים-א א, ה. ראה מאמרי אדה"ז תקס"ח ח"א ע' ז: וכמ"ש בזהר בפי' וימלוך אנא אמלך. הנסמן במאמרי אדה"א דברים ח"ג ע' התצד.

16. פרקי דרבי אליעזר ריש פרק ג. וראה ת"ז ת"ה קרוב

קודם שנברא העולם ואני אחרון לאחר שיכלו ימות המשיח וחיי העולם הבא, שאז יהיה הוא ושמו בלבד כמו שהיה קודם שנברא העולם, וגם מבלעדי, פירוש באמצעות בין מה שהיה ובין מה שיהיה דהיינו מה שהוא בבחינת הוה בעת זמן בריאת העולם וחיותו וקיומו מששת ימי בראשית שית אלפי שני כו' וימות המשיח ותחיית המתים הכל לפניו יתברך כאילו הוא ושמו בלבד ואין אלקים והסתר כו', וכמאמר ומבלעדיך אין לנו מלך אלא אתה, שאין זה אלא בבחינת מלך שמלך הוא העולם ואין העולם דבר נפרד חוץ ממנו חס ושלום,

[הביאור בזה, איך באמת שייך לאמר גם כשיש מציאות של עולם שהקב"ה הוא 'יחיד', יתבאר לקמן.]

[כעת יבאר, איך באמת שייך לומר שגם לאחר התהוות העולמות והנבראים הקב"ה נשאר המציאות היחידה האמיתית. דלכאורה הדבר אינו מובן לגמרי, הלא כעת קיימת גם מציאות העולם?]

ובמאמר²² 'ומבלעדיך אין לנו מלך אלא אתה', שאין זה אלא בבחינת 'מלך'.

כלומר – שכל העולמות כולם, אינם מציאות לעצמם ח"ו, ואינם אלא בבחי' 'מלך', היינו שזהו כאילו נאמר שמהות העולם עצמה היא החיות האלקית, בבחי' מלך, המהווה ומחי' אותם²³. וכפי שממשך:

ש'מלך' הוא 'העולם', ואין העולם דבר נפרד חוץ ממנו חס ושלום.

אין הפי' ש'מלך' הוא רק המקור למציאות העולם, אלא שגם לאחר שנתהווה העולם, אין

היה המציאות היחידה, 'ואני אחרון' – לאחר שיכלו ימות המשיח וחיי העולם הבא¹⁹, שאז יהיה 'הוא ושמו בלבד' כמו שהיה קודם שנברא העולם – גם אז הקב"ה יהיה המציאות היחידה.

וגם 'מבלעדי', פירוש באמצעות²⁰, בין מה שהיה – קודם הבריאה – ובין מה שיהיה – לאחר הבריאה, דהיינו, מה שהוא בבחינת הוה, בעת זמן בריאת העולם וחיותו וקיומו מששת ימי בראשית, 'שית אלפי שני כו' [דהוי ע'למא]²¹ – כל ששת אלפים שנה של קיום העולם, וימות המשיח, ותחיית המתים – הכל לפניו יתברך כאילו 'הוא ושמו בלבד' – שהוא המציאות היחידה ואין דבר אחר קיים לפניו, ואין 'אלקים' והסתר כו' – 'ומבלעדי אין אלקים'. פי': שם 'אלקים' מורה על מידת הגבורה והצמצום כידוע. וזהו כוונת הכתוב – שלגבי הקב"ה 'אין אלקים' וצמצום כלל, שגם בעת שהעולם קיים ('מבלעדי'), הרי לפניו יתברך כאילו אינו קיים ואינו מעלים ומסתיר עליו.

19. ראה באוה"ת במדבר כרך ו' ע' א'תתקנד, שכתב: וצריך עיון, דהא הנשמות משמע שהם נצחיים ... כמ"ש בלקו"ת ד"ה את שבתותי תשמרו ספ"א, ומפרש שר"ל, שאז יהיה גילוי הביטול, ולא כמו עכשיו, ויאיר שלא על ידי מסכים, וגם אפשר לא על ידי מלאכים, ע"ש.
20. ראה תיקוני זהר ת"ע (קכ, א).
21. ר"ה לא, א.

22. תפלת 'נשמת'.
23. כאן במאמר אינו נותן הסבר לדבר זה, איך באמת יתכן לומר שהעולם אינה מציאות לעצמה, והמציאות היחידה היא באמת רק מקור העולם, הבחי' האלקית החי' את העולם – בחי' מלך. אך ההסבר לזה נתבאר באורך בכ"מ, ובראשם בתניא חלק שער היחוד והאמונה פרק א-ג. ע"ש.

ומלכותך מלכות כל עולמים, שמתפשט למעלה עד אין קץ ולמטה עד אין תכלית ולארבע סטריין מלך מלך וימלך, ואינו אלא זיו והארה ממדת מלכותו יתברך המתפשט ומתלבש בעולמות עליונים ותחתונים להוות אותם מאין ליש ולהחיותם ולקיימם.²⁴ וזהו ה' מלך גאות לבש, שאינו אלא בבחינת לבוש²⁵.

העולם דבר נפרד ממנו ח"ו, וישנם במציאות רק בבחי' 'מלך'.

[יש מקום לטעות, שדוקא העולמות העליונים שהם יותר רוחניים ו'אלקיים' אינם מציאות לעצמם וכל כולם הם בבחי' 'מלך' המהווה ומח' אותם – משא"כ העולמות התחתונים והנמוכים, שקשה לומר עליהם שמציאותם היא היא בבחי' 'מלך'. ע"ז מביא ראי' שאין הדבר כן:]

ו"מלכותך מלכות כל עולמים", שמתפשט למעלה עד אין קץ, ולמטה עד אין תכלית²⁴, ולארבע סטריין - לד' רוחות העולם, 'מלך' 'מלך' ו'ימלך' - ובכל הזמנים. היינו, שחיות והתהוות כל גדרי מציאות העולם, כולל הדברים המוגבלים שבהם כמו בחי' זמן ומקום, הכל בא ממידת מלכותו יתברך, ואין דבר בעולם שאינו מקבל את חיותו ממנה, ולכן אין דבר חוץ ממנו יתברך.

[למרות שכבר נתבאר שאין העולם מציאות לעצמו ח"ו, והכל הוא בבחי' 'מלך', עדיין ניתן להקשות, איך שייך לומר דגם 'מבלעדיך' היינו גם כשישנה מציאות העולם

– 'לא שנית' והקב"ה נשאר יחיד ומיוחד כמו קודם בריאת העולם ממש. שהרי לכאורה עצם זה שנמשכת ממנו ית' הארה להוות ולהחיות את העולמות פועל שינוי בו ית' ח"ו. דהרי הוא מצד עצמו לא היה 'מתעסק' כביכול עם ענין זולתו. וכעת, בגלל התהוות העולמות, נמצא שהוא 'מתעסק' עם בריאת עולמות – שהוא שינוי בו ית' ח"ו?

ונקודת הביאור היא, שמאחר שהארה שנמשכת להוות עולמות אינה אלא הארה מבחי' מלכותו ית', ולא הארה מעצמות א"ס, ע"כ אי"ז ענין של שינוי לגביו²⁵.

ואינו אלא זיו והארה ממדת מלכותו יתברך המתפשט ומתלבש בעולמות עליונים ותחתונים להוות אותם מ'אין' ל'יש' ולהחיותם ולקיימם.²⁴ חיות וקיום העולמות, אינו בא מעצמות ית' אלא מהארה ממלכותו ית' בלבד. וכפי שהולך ומבאר שמידת המלכות היא רק 'לבוש' לו ית'. ומלבד זה, אפי' מה שנמשכת ממידת מלכותו ית', אינה עצמות מידת מלכותו ית', אלא זיו והארה ממנה בלבד. וכעת יבאר ב' פרטים אלו ביתר ביאור.

וזהו "ה' מלך גאות לבש"²⁶, שאינו אלא בבחינת

הנחות צמח צדק

ג. ועיין מענין אני ראשון כו' ברבות וישלח פ' פ"א (ד"צ ע"ד) מהו אמת כו' וכ"ה בפ' דברים (דרפ"ו ב) ובשח"ש ע"פ לבוסתי ברכי (ד"י ע"ג). ועיין מה שמבואר בפ' ואמת ה' לעולם בד"ה ביום השמיני עצרת ובביאור ע"פ אלה מסעי. עוד מענין אני ראשון כו' ברבות תולדות (פס"ג ס"ט ד). פ' בא ר"פ ט"ו ע"פ ראשון הוא לבם (דק"ט ע"ג). קדושים (ס"פ כ"ד). זה"ב תרומה (קנ"ה סע"א) ס"פ מצורע (דנ"ו א') ת"ז תקון ה' (דט"ז ע"א) סוף תקון י"ט (דמ"א ע"ב) תקון ס"ט (דק"ח). ועיין מה שנתבאר לעיל ב'ביאור' על פסוק 'אני' דפרשת ציצית.

24. (לקו"ת פרשת אמור).

26. תהלים צג, א.

24. ראה ז"ח יתרו לד, ג. ת"ז תי"ט (מ, ב). תו"ח נח ט, ב ובהערה 11.

25. ליתר ביאור בנקודה זו, ראה בארוכה ד"ה ונקדשתי

ונקרא זיו השכינה, פירוש מה ששוכן ומתלבש בעולמות עליונים ותחתונים
 ב להיות ממלא כל עלמין, אין זה אלא על ידי זיו והארה בלבד, וזיו זה והארה
 זו נמשכה ממדת מלכותו יתברך ממחשבת אנה אמלך, אבל בו בעצמו
 ובכבודו יתברך לית מחשבה תפיסא ביה כלל סתימא דכל סתימין, ועליו
 נאמר ישת חשך סתרו שאין העולמות עליונים ותחתונים יכולים לקבל זיו
 והארה ממנו יתברך מעצמותו ומהותו ממש כביכול כי הוא קדוש ומובדל

על ידי שעלה במחשבתו ורצונו יתברך להיות
 מלך העולם, נמשכה ממנו חיות זו המצומצמת
 הבאה לפי ערך העולמות המוגבלים. והיינו,
 שהארה זו איננה הארה אלקית הנמשכת ישיר
 ממהותו ועצמותו יתברך, אלא הארה מבחינת
 המלכות, שגם היא בחינה תחתונה ביחס להקב"ה
 עצמו. כמו במלך בשר ודם, שזה שהוא מלך אינו
 מהותו ועצמותו, אלא רק כפי שהוא בא ומתפשט
 מעצמו כביכול להתייחס למציאות הזולת, כך
 למעלה, מידת מלכותו היא כבר 'לבוש'
 והתפשטות חיצונית מאיתו המאפשרת מציאות
 של זולת, ומ'לבוש' זה נמשכת הארה וזיו בלבד
 כדי להחיות את העולמות.

אבל בו בעצמו ובכבודו יתברך לית מחשבה
 תפיסא ביה כלל²⁸, 'סתימא דכל סתימין'²⁹.

בו ית' בעצמו, איך שהוא למעלה מהתלבשות
 בבחי' מלכות, אין עולמות המוגבלים יכול
 להתהוות. ולא רק זה, אלא הוא כ"כ רחוק
 ממציאות העולמות – שאפי' הארה ממנו ית' אינה
 שייכת לעולמות כלל. וכפי שהולך ומבאר:

ועליו נאמר³⁰ "ישת חשך סתרו", שאין
 העולמות עליונים ותחתונים יכולים לקבל
 [אפי'] זיו והארה ממנו יתברך מעצמותו

'לבוש'^ד - הכתוב רומז שזה שהקב"ה הוא מלך (ה'
 מלך) אינו אלא כבחינת לבוש בלבד (גאות לבש).
 כמו שהלבוש הוא דבר טפל לעצמות האדם, כך
 בחי' המל' היא כביכול רק 'לבוש' לעצמותו ית'.

ונקרא - זיו והארה זו הנמשכת ממידת המלכות
 - 'זיו השכינה'²⁷, פירוש, מה ששוכן ומתלבש
 בעולמות עליונים ותחתונים להיות 'ממלא
 כל עלמין' - האור האלקי המתלבש בעולמות
 באופן פנימי להחיותם ולקיימם (דוגמת הנפש
 המתלבשת בגוף להחיותו), אין זה אלא על
 ידי 'זיו' והארה בלבד - 'זיו השכינה', הארה
 מוגבלת ומצומצמת, כי רק אור מועט כזה
 יכול להתלבש בעולמות באופן פנימי 'למלא'
 אותם בחיות אלקית המהווה ומקיימת אותם,
 כי העולמות הם מוגבלים, וכדי להחיותם יש
 צורך בחיות מוגבלת לפי ערכם.

והיינו כנ"ל, שמלבד זה שהמקור להתהוות
 העולם הוא רק בבחי' המלכות שהיא רק 'לבוש'
 לעצמותו ית', גם מלכותו ית' עצמה אינה נמשכת
 בעצמותה להוות את העולמות, ורק זיו ממנה
 נמשכת.

ו'זיו' זה והארה זו נמשכה ממדת מלכותו
 יתברך, ממחשבת 'אנה אמלך'.

הנחות צמח צדק

ד. ועיין מה שמבואר מזה בד"ה 'יונתי בחגוי'.

29. ראה שם.

30. תהלים יח, יב.

27. ראה ברכות יז, א.

28. ת"ז בהקדמה (פתח אליהו).

כו' ולא נערוך אליו קדושתו ואין ערוך לך כו'.^ה

ב. אך עם כל זה, אל ה' ויאר לנו הארה רבה ועצומה מקדושה עליונה הזאת הנפלאה והנעלמה על ידי המצות שנתן לנו, כי הנה בתורה ומצות

חיות והתהוות כל העולמות. ולכן אין להם שום חשיבות ותפיסת מקום לגבי הקב"ה בעצמו. ולא יכולה להיות נמשכה ההארה מהקב"ה עצמו להתהוות העולמות, כי הוא יתברך עצמו אינו בגדר כל העולמות, וגם ההארה הנמשכת מאיתו היא קשורה בו ודומה אליו. אלא רק על ידי הארה דלהבוש יכולה להיות התהוות העולמות המוגבלים].

פרק ב

מדוע האדם זקוק לאכילה כדי לחיות, ביאור הכתוב 'על כל מוצא פי ה' יחיה האדם'

ב. אך, עם כל זה - למרות ריחוק הערך בינינו למהותו ועצמותו יתברך, "אל ה' ויאר לנו"³³ הארה רבה ועצומה מקדושה עליונה הזאת הנפלאה והנעלמה - הנמשכת מהקב"ה בעצמו, על ידי המצות שנתן לנו - היינו, שלמרות שהעולמות עצמן אינם אלא מהארה וזיו ממלכותו ית' בלבד - בחי' לבוש, ככ"ז ע"י המצוות שייך להיות קשור לו ית' בכבודו ובעצמו, ולא רק כפי שהוא התלבש כביכול בבחי' 'מלכות'. וזהו אשר קדשנו במצותיו, שעל ידי קיום המצוות נמשכת עלינו הארה מקדושתו יתברך העצמית.

[ולהבין ענין קדושה זו יש להקדים:]

הגהות צמח צדק

ה. ועיין מה שמבואר מזה כפ' וארא ע"פ לכן אמור לבני ישראל וגו'. ובפ' בשלח ע"פ או ישיר משה [לקו"ת סב, ג], מענין פירוש 'ולא נערוך אליו קדושתו' - וזה לשונו: "פירוש, שאפילו קדושתו שהוא קדוש ומובדל כו', לא נערוך אליו, לפי שאינו בגדר עלמין כלל".

ומהותו ממש, כביכול, כי הוא 'קדוש' ומובדל כו', ולא נערוך אליו קדושתו³¹, ו'אין ערוך לך'³² כו'.^ה

אין לבריאה שום ערך ויחס ביחס להקב"ה, שהרי הוא באין ערוך מהכל, ולכן אין מחשבה של הנבראים יכולה לתפוס ולהשיג אותו יתברך, כי הוא 'סתמיא דכל סתימין', היינו, נעלם ונסתר גם מהדרגות הגבוהות ביותר שגם הם בהעלם מחמת גודל מעלתו, שכן הקב"ה עצמו אינו בגדר הבריאה. ולפיכך, לא יכולה להיות המשכת זיו והארה אלקית ישירה מעצמותו יתברך להוות ולהחיות את העולמות, שהרי הוא באין ערוך מהכל, אלא רק באמצעות ההארה המתפשטות ממידת מלכותו יתברך בלבד.

[לסיכום: כהקדמה לביאור בנוסח 'אשר קדשנו במצוותיו' - שהמצוות ממשיכות בחי' קדושתו ית', התחיל לבאר ענין קדושה זו בהקדם ביאור בנוסח התחלת הברכה. 'מלך העולם' - שחיות והתהוות כל העולמות נמשכת ממידת מלכותו יתברך, מכך שהקב"ה רצה להיות מלך על העולם. והנה, בחינת המלכות היא לבוש בלבד, ואין לה יחס כלל למהותו ועצמותו יתברך. ומלבד זה עצמו של מידת המלכות נמשכה רק הארה אלקית, היינו, אור מצומצם עוד יותר, ודווקא מאור זה בא

33. תהלים קיח, כז.

31. תפלת 'יגדל'.

32. ברכת יוצר דשבת.

נאמר לכו לחמו בלחמי, והנה לחמו פירוש לפי שהתורה היא לחם ומזון
לנפש כמו הלחם הגשמי שהוא מזון לגוף כו', אבל מכל מקום לחמי צריך
ביאור וכי לאכילה ושתיה כו', וביאור הדבר הוא על דרך מאמר רז"ל רעייתי
פרנסתי ישראל מפרנסין כו'.

והענין כי הנה המאכל שהוא דומם צומח חי מחיה את האדם שהוא מדבר

האדם, כי בהן האדם רק עושה מעשה חיצוני
שאינו קשור לפנימיות האדם).

(ולהלן יבאר בעומק יותר איך התורה היא
מזון הנפש, ומחי פעולתה על הנפש).

אבל מכל מקום, ביחס לנבראים שייך לומר
'לחמו', אך הביטוי 'לחמו' - של הקב"ה - צריך
ביאור, וכי לאכילה ושתיה כו' [הוא צריך]?
- וא"כ איך קוראים לתורה "לחמי"?

וביאור הדבר הוא: על דרך מאמר רז"ל³⁷
'רעייתי' - פרנסתי, 'ישראל מפרנסין כו'
[לאביהם שבשמים]³⁸.¹ - הרי מפורש בדברי
רז"ל שבני ישראל מפרנסים להקב"ה, שהרי
נקראים 'רעייתי' היינו פרנסתי, ואיתא בזוהר
שישראל מפרנסים לאביהם שבשמים.

והענין - מהו הפירוש בכך שאנו מפרנסים את
הקב"ה כביכול:

[להבנת דבר זה מקדים לבאר איך האדם
מתפרנס מהמאכל שהוא אוכל].

כי הנה, המאכל, שהוא דומם צומח חי, מחיה

כי הנה, בתורה ומצוות נאמר³⁴ "לכו לחמו
בלחמי".

פירושו לפי פשוטו הוא, אם אין לכם משל
עצמיכם בואו הנה ואכלו בלחמי, והוא ענין
מליצה לומר, הלא חכמת התורה היא נחמדת
מאירת עינים וחוננת דעת לההוגים בה, וכאילו
התורה מכרזת ואומרת כל הרוצה ללמוד יבוא
וילמוד, ואם צפון לבו משכל, אני אשכילו דעה
(ע"פ מצו"ד).

וחנה, 'לחמו' - ציווי לאכול לחם, היינו ללמוד
תורה, פירוש - איך התורה נחשבת ללחם של
בני ישראל, לפי שהתורה היא לחם ומזון לנפש,
כמו הלחם הגשמי שהוא מזון לגוף כו'.³⁵

התורה נמשלה ללחם ומזון (כנאמר³⁶ 'ותורתך
בתוך מעי') כי כשם שהלחם נכנס בפנימיות האדם
ומתעכל במעיו עד שנעשה דם ובשר כבשרו, כך
על ידי לימוד התורה הרי התורה 'נכנסת' כביכול,
בפנימיות האדם, כי האדם מבין ומשיג את חכמת
התורה ועל ידי זה חכמת התורה מתאחדת עמו
בתכלית היחוד, והיא מזון הנפש ממש (לעומת
המצוות שנמשלו ללבושים, שהם מקיפים על

הנחות צמח צדק

ו. ועיין מה שמבואר מזה בד"ה 'יונתי' הנ"ל.

36. תהלים מ, ט.

37. שיר השירים רבה א' סוף ד"ה לסוסתי.

38. זח"ג ז, ב.

34. משלי ט, ה. כה, כא. וראה חגיגה יד, א. סוכה נב, א.

35. ראה תניא פרק ה.

שהוא במדרגה יותר גבוה מהמאכל, ואיך מחיה אותו המאכל, אך על זה נאמר כי על כל מוצא פי הוי' יחיה האדם, שמוצא פי ה' הוא החיות של המאכל, והם העשרה מאמרות שבהם נברא העולם, שבמאמר תדשא הארץ נברא הצומח ובמאמר תוצא הארץ נפש חיה נבראו הבעלי חיים, וכח וחיות המאמר ההוא תמיד מלוכש בו להחיותו ולקיימו, והוא הוא המחיה את האדם.

שבהם נברא העולם, שלכל נברא יש את המאמר המיוחד שלו המלוכש בו להחיותו ולקיימו. וענין דיבורו יתברך⁴³ הוא משל להכוח והחיות האלקי שבכוחו להוות את הנבראים ולהוציאם מ'אין' ל'יש' (כמשל הדיבור שמגלה מה שהיה צפון ונעלם בלב האדם).

וכח וחיות המאמר ההוא תמיד מלוכש בו להחיותו ולקיימו⁴⁴.

עשרה מאמרות הללו הם מלוכשים תמיד בהנבראים, ולא רק שהקב"ה אמר את העשרה מאמרות פעם אחת בששת ימי בראשית בלבד, כי התהוות הנבראים היא בדרך יש מאין, היינו חידוש גמור, שהתחדשה מציאות היש. ודבר חידוש יש צורך לחדשו בכל רגע, שאם לא כן יחזור להיות כמצבו הקודם, דהיינו אין ואפס ממש כלפני ששת ימי בראשית. כמשל זריקת האבן למעלה, שזה שהאבן עפה, אין זה בטבע האבן, אלא לגבה זהו חידוש, וכדי שתמשיך לעוף יש צורך שיהיה בו כוח הזריקה, אבל ברגע שהכוח הזורק מפסיק, מיד תפול האבן למטה כטבעה. ועד"ז בהנמשל לגבי בריאת שמים וארץ, שזהו חידוש אמיתי, יש צורך בהתחדשות תמידית כדי שהנבראים ימשיכו להתקיים.

והוא הוא המחיה את האדם.

את האדם, שהוא מדבר, שהוא במדרגה יותר גבוה מהמאכל, ואיך מחיה אותו המאכל?

- כלומר, "איך המאכל יחיה את האדם, דהלא דומם צומח חי שפלים הרבה במדרגה מנפש האדם המדבר, כמעט כערך גשמיות לגבי רוחניות כו', ואם כן, איך הגבוה יקבל שפע מן הנמוך ממנו כו'?" (סה"מ תקס"ד)?

אך, על זה - למענה על שאלה זו - נאמר³⁹ 'לא על הלחם לבדו יחיה האדם' "פי' על כל מוצא פי הוי' יחיה האדם", ש'מוצא פי ה'" הוא החיות של המאכל - והאדם מקבל את חיותו לא מהמאכל עצמו שהוא למטה ממנו במדרגה, אלא מהחיות האלקית המלוכשת במאכל זה להחיותו ולקיימו, דהיינו ה'מוצא פי ה'" שבו.

[מבאר מהי בחינת 'מוצא פי ה':]

והם העשרה מאמרות שבהם נברא העולם⁴⁰, שבמאמר⁴¹ "תדשא הארץ" נברא הצומח, ובמאמר⁴² "תוצא הארץ נפש חיה" נבראו הבעלי חיים.

'מוצא פי ה'" הוא מה שיוצא ונמשך מפי הקב"ה, כביכול, היינו דיבורו יתברך, שהכל נברא באמצעות דבר ה', שזהו ענין העשרה מאמרות

39. דברים ח, ג. ראה גם לקו"ת פ' צו יג, ב. (חסידות מבוארת-מועדים ח"ב ע' קכ"ז ואילך). וראה תו"א

סה, ד. מאמרי אדה"ז עה"ת כרך א ע' יז.

40. אבות ריש פרק ה.

41. בראשית א, יא.

42. שם כד.

43. ראה תניא פ"כ-כ"א.

44. ראה תניא שער היחוד והאמונה בתחילתו. וראה ד"ה

כל העם (דחג השבועות) ובמאמרים שלאחריו

תרס"ה.

אך הרי גם האדם נברא במאמר נעשה אדם, ויש בו גם כן מוצא פי ה', ולמה צריך להמאכל שיחיה אותו. אבל הענין, כי הנה כתיב אחר וקדם צרתני אחר למעשה בראשית וכו', שהאדם באמת הוא אחרון במעשה בראשית בזמן וגם במעלה מצד גופו ונפשו הבהמית כמאמר יתוש קדמך, שכל הדברים דומם צומח חי, אף על פי שירדו מטה מטה מאד בעשייה גשמיות להיות יש ודבר גשמי, מכל מקום אינם דבר נפרד לגמרי כמו האדם שיכול להיות נפרד לגמרי חס ושלום ועובר על רצונו יתברך, למרות עיני כבודו.⁴⁵

שהאדם באמת הוא אחרון במעשה בראשית בזמן - שכן נברא ביום שישי לאחר בריאת שאר כל הנבראים.

וגם במעלה - בדרגתו הרוחנית הוא אחרון ויותר נמוך מבין שאר כל הברואים - מצד גופו ונפשו הבהמית - כתוצאה מכך שיש לו גוף הנברא מעפר החומרי, ונפש הבהמית שמתאוה לכל תענוגי עולם הזה, כמאמר⁴⁸ 'יתוש קדמך' - אפילו יתוש קטן נברא קודם להאדם, שכל הדברים דומם צומח חי, אף על פי שירדו מטה מטה מאד בעשייה גשמיות, להיות 'יש' ודבר גשמי, מכל מקום, אינם דבר נפרד לגמרי כמו האדם, שיכול להיות נפרד לגמרי חס ושלום ועובר על רצונו יתברך, למרות עיני כבודו⁴⁹ - רק האדם, מצד גופו ונפשו הבהמית, יכול לעבור על רצונו יתברך, משא"כ שאר הנבראים אינם יכולים לעבור על רצונו, 'כי יודעים ומשיגים שהוא [יתברך] חיותם וקיומם' (תניא פרק כד), אלא עושים תמיד רצון קונם. ומשום כך הרי האדם הוא במעלה פחותה וגרועה יותר משאר הנבראים אפי' מה'יתוש'.⁵⁰

המאכל הגשמי עצמו אינו מחיה את האדם, אלא הכוח והחיות האלקי המלוּבש בהמאכל תמיד, 'מוצא פי ה'', הוא המחיה את האדם. ולפי זה מובן לכאורה איך האדם מקבל חיותו מדומם צומח חי שלמטה ממנו, כי בהם יש מאמר אלקי נעלה שבכוחו להחיות את האדם.

אך, הרי גם האדם נברא במאמר⁴⁵: "נעשה אדם", ו[במילא] יש בו גם כן 'מוצא פי ה' - המחיה ומקיים אותו, ולמה צריך להמאכל שיחיה אותו?

אבל הענין - ליישב קושיא זו:

כי הנה, כתיב⁴⁶ "אחור וקדם צרתני" - אחר למעשה בראשית וכו' [וקדם למעשה בראשית]⁴⁷.

לפי דרשת רז"ל יש לפרש את הפסוק 'אחור וקדם צרתני', 'צרתני' לשון יצירה, היינו, שהקב"ה יצר את האדם 'אחור' ו'קדם' - אחרון למעשה בראשית וקודם למעשה בראשית, כפי שממשיך לבאר.

הנהות צמח צדק

ז. ועיין ב'ספר של בינונים' [תניא] פרק כ"ד - וזה לשונו: "אבל באמת לאמיתו, אפילו עבירה קלה הרי העוברה עובר על רצון העליון ברוך הוא, והוא בתכלית הפירוד מיחודו ואחדותו יתברך יותר מסטרא-אחרא וקליפה הנקראת אלהים

48. ויקרא רבה שם. וראה גם כן סנהדרין לח, א.

49. ע"פ ישעיה' ג, ח.

45. בראשית א, כו.

46. תהלים קלט, ה.

47. עירובין יח, א.

רק מצד עילוי נשמתו ונפשו האלקית לבדה הוא קדם במעלה יתירה על כל הנבראים, וגם מצד גופו ונפשו החיונית יש לו מעלה יתירה על הדומם צומח חי, ברוח חיים שבו שהיא נפש המדברת והמשכלת, והמאמרות סדרן ממטה למעלה, מתחילה תדשא הארץ שהוא להיות הצומח, ואחר כך ישרצו המים דגים שאינן בכלל בשר, ואחר כך תוצא הארץ נפש חיה ובהמה, ואחר כך נעשה אדם. והנה כל זה הוא בבחינת ירידת המדרגות והתהוות השתלשלותם

והמאמרות [של מעשה בראשית] סדרן ממטה למעלה - מהתהוות נבראים תחתונים יותר במדרגה, להתהוות נבראים עליונים יותר במדרגה: מתחילה 'תדשא הארץ', שהוא להיות הצומח, ואחר כך 'ישרצו המים דגים', שאינן בכלל בשר - כמו בעלי חיים, אלא נמוך יותר, ואחר כך 'תוצא הארץ נפש חיה ובהמה', ואחר כך 'נעשה אדם'.

והנה, כל זה - הסדר האמור, שהדומם הוא היותר נמוך והאדם הוא היותר עליון - הוא בבחינת ירידת המדרגות והתהוות השתלשלותם מ'אין' ל'יש' - היינו, רק כפי שהדברים נראים על פי סדר השתלשלות העולמות מלמעלה למטה, שמעולמות עליונים יותר שיש בהם יותר גילוי אלקות משתלשלים ויורדים עולמות תחתונים יותר שיש בהם פחות גילוי אלקות. כי לפי חוקי סדר ההשתלשלות, דבר שהוא רוחני יותר ויש בו יותר גילוי אלקות הוא גבוה יותר, וכן לאידך גיסא, דבר גשמי יותר ויש בו פחות גילוי אלקות הוא נמוך יותר במדרגה.

הנחות צמח צדק

אחרים ועבודה-זרה ממש, ויותר מכל הדברים הנשפעים ממנה בעולם הזה שהם בהמות טמאות וחיות ועופות טמאים ושקצים ורמשים. וכמאמר "יתוש קדמך", פירוש, דאף יתוש, שמכניס ואינו מוציא, שהיא קליפה היותר תחתונה ורחוקה מבחינת הקדושה המשפעת בתכלית הריחוק, קודמת לאיש החוטא בהשתלשלות וירידת החיות מרצון העליון ברוך הוא; וכל שכן שאר בעלי חיים הטמאים, ואפילו חיות רעות, שכולם אינם משנים תפקידם, ופקודתו יתברך שמרה רוחם, ואף-על-גב דאיהו לא חזי כו'. וכמו שנאמר (בראשית ט ב): "ומוראכם וחתכם יהיה על כל חית הארץ", וכפירוש רז"ל (שבת קנא, ב) שאין חיה רעה מושלת באדם אלא אם כן נדמה לה כבהמה. והצדיקים, שאין צלם אלהים מסתלק מעל פניהם, כל חיות רעות אתכפיין קמיהו, כמו שכתוב בזהר (ח"א קצא, א) גבי דניאל בגוב אריות. ואם כן, החוטא ועובר רצונו יתברך אפילו בעבירה קלה, בשעת מעשה הוא בתכלית הריחוק מקדושה העליונה, שהיא יחודו ואחדותו יתברך, יותר מכל בעלי חיים הטמאים ושקצים ורמשים המושפעים מסטרא-אחרא וקליפת עבודה-זרה". וראה קונטרס ומעיין מאמר א פ"ד (ע' 56) מאמר ט"ו פ"ב (ע' 101).

רק מצד עילוי נשמתו ונפשו האלקית לבדה הוא 'קדם', במעלה יתירה על כל הנבראים.

האדם הוא 'קדם' למעשה בראשית' רק משום כך שיש בו נשמה קדושה, נפש אלקית, שהיא חלק אלקה ממעל ממש, משא"כ שאר כל הנבראים, שיש בהם רק נפש חיונית (אך, מצד הגוף ונפש הבהמית שיכולה לעבור על רצונו יתברך - האדם הוא למטה מדומם צומח חי).

וגם מצד גופו ונפשו החיונית יש לו מעלה יתירה על הדומם צומח חי, ברוח חיים שבו, שהיא נפש המדברת והמשכלת.

לאמיתו של דבר יש באדם מעלה גם מצד גופו ונפשו החיונית (ולא רק משום נפשו האלקית), כי יש בו נפש המדברת והמשכלת שנותנת בו היכולת לדבר ולהשכיל דברים בשכלו, מה שאין ביכולת שאר הנבראים. וכיון שיש לו נפש חיונית גבוהה כל כך, בהכרח שגופו יהיה כלי ראוי ומוכשר להתלבשות נפש כזו, ומזה מוכח אשר גם גופו הוא נעלה יותר משאר גופי הנבראים.

מאין ליש, אבל במקורם ושרשם למעלה מעלה מסדר ההשתלשלות הנה הוא להיפך, שבחינת נפש אלקית שבאדם הוא בחינת אחר לגבי מקור וחיות הגוף ונפש הבהמית שנלקחו ממדריגות עליונות וגבוהות מאד, אלא שנפלו בשבירת הכלים כנודע, ושם הוא חיות הדומם צומח חי גבוה ונעלה במעלה יתירה, אלא שנפלו למטה יותר בחיות מצומצם מאד כמו דומם וצומח כו', וכמשל מנפילת החומה שעליון שבה נופל למטה יותר בריחוק מקום יותר כנודע,

כלומר, מבואר לעיל שבעולם התוהו – שהוא שורש הדברים הגשמיים – יש אורות מרובים וכלים מועטים, והכלים לא יכלו להכיל ולסבול את עוצמת האור האלקי שהתגלה שם, ומצב זה גרם לשבירת הכלים ונפילתם למטה ביותר בתוך דברים גשמיים אלה, ויש בהם ניצוצות אלקיים מעולם עליון זה שנפלו בהם מחמת שבירה זו. ועל אף שדברים אלה נראים שפלים, באמת יש בהם ניצוצות אלקיים נעלים מאד.

ושם - במקורם למעלה מסדר ההשתלשלות - הוא חיות הדומם צומח חי גבוה ונעלה במעלה יתירה - מעולם התוהו, אלא שנפלו למטה יותר בחיות מצומצם מאד, כמו דומם וצומח כו' [גשמיים] - שהחיות האלקית הנמצאת בהם מצומצמת, (דהיינו בצומח יש רק כח הצמיחה, ובדומם לא נראית בהם שום חיות) אבל מצד שרשם, הוא נעלה ביותר.

[מביא משל לכך שדבר הנראה נמוך יותר בא מדרגה נעלית יותר:]

וכמשל מנפילת החומה, שעליון שבה נופל למטה יותר, בריחוק מקום יותר, כנודע⁵¹.

- היינו, כאשר דבר נופל ממקום גבוה הוא נופל למטה ביותר ובמקום רחוק יותר. ולמשל כשחומת אבנים נופלת, הרי האבנים הנמצאות

אבל במקורם ושרשם למעלה מעלה מסדר ההשתלשלות, הנה, הוא להיפך, שבחינת נפש אלקית שבאדם הוא בחינת 'אחר' לגבי מקור וחיות הגוף ונפש הבהמית שנלקחו ממדריגות עליונות וגבוהות מאד - מבואר בתורת החסידות שכל דבר בעולם הזה יש לו מקור למעלה באלקות שממנו נמשכת חיותו. והנה, המקור של הדברים הנראים תחתונים יותר בסדר השתלשלות באמת הוא למעלה יותר מהדברים הנראים גבוהים יותר בסדר השתלשלות, היינו, שמקור הדומם הוא נעלה יותר אפילו מנפש האדם. ומבואר על כך שכל שהדבר נמוך יותר, בשרשו הוא נעלה יותר, דכל הגבוה יותר יורד למטה יותר. ושורש הדברים הגשמיים הוא בעולם התוהו שהוא עולם נעלה שיש בו אורות מרובים (גדולים ועצומים) וכלים מועטים (עם יכולת קליטה פחותה), ואילו שורש נפש האדם הוא בעולם התיקון שיש בו אורות מועטים (נמוכים יותר) וכלים מרובים (עם יכולת קליטה גדולה יותר). הרי ששורש חיות הדברים הגשמיים הוא בדרגה ובאור נעלה יותר מאשר שורש נפש האדם.

אלא שנפלו ב'שבירת הכלים' כנודע⁵⁰.

והסיבה שדברים אלה נראים שפלים יותר היא מפני שחיותם נפלה למטה ביותר כתוצאה מ'שבירת הכלים'.

אדמו"ר מוהרש"ב נ"ע.

51. לקו"ת פ' ראה יט, ג. אוה"ת וארא ע' קסד.

50. ראה לקו"ת צו (המצויין לעיל הע' 41), וראה ד"ה אחרי תרמ"ט, ד"ה ויגדלו הנערים תרס"ה לכ"ה

ולפיכך המאכל שהוא מדומם צומח חי מחיה את האדם, ויש לו יתרון מעלה על האדם שהאדם צריך להמאכל למלאות די מחסורו אשר יחסר לו מבלעדי הלחם והמאכל מה שאין כן המאכל אין צריך להאדם, וזהו כי על כל מוצא פ' ה', כי מוצא יש לו ב' פירושים, מוצא, מה שכבר יצא מפי ה' התפשטות החיות מרוח פיו בעשרה מאמרות שנברא העולם, ומוצא, לשון מקור וחיי החיים כמו מוצא מים שהוא המקור הנובע המעיין דהיינו המקור שממנו יצאו העשרה מאמרות שבמקורן ושרשן הדומם צומח חי מאד נעלה ונמשכים ומשתלשלים ויורדים למטה עליהם ממדריגות עליונות ולפיכך יחיה האדם.

מים⁵³, שהוא המקור הנובע המעיין, דהיינו, המקור שממנו יצאו העשרה מאמרות, שבמקורן ושרשן הדומם צומח חי מאד נעלה, ונמשכים ומשתלשלים ויורדים למטה עליהם ממדריגות עליונות, ולפיכך, 'יחיה האדם' - כלומר, ש'מוצא פ' ה' משמע גם המקור של חיות זו המתלבשת בנבראים הגשמיים, שכאמור חיות הדומם צומח חי באה ממקור עליון מאוד, עולם התווה, גבוה יותר משורש נפש האדם, ולפיכך, 'על כל מוצא פ' ה' דווקא 'יחיה האדם'.

[לסיכום: בכוח המאכל להחיות את האדם מאחר ששורשו נעלה יותר משורש האדם, למרות שבסדר השתלשלות של האור האלקי מלמעלה למטה האדם הוא במעלה עליונה יותר מאשר הדומם צומח חי, בכל זאת מצד שרשם מה שתחתון יותר לאמיתו של דבר שרשו הוא בדרגה נעלית יותר (רק שנפל מדרגה זו בשבירת הכלים). ולכן דווקא המאמר האלקי המחיה את הדומם צומח חי יכול להחיות את האדם (למרות שיש באדם מאמר בפני עצמו). וזהו 'על כל מוצא פ' ה' יחיה האדם', מוצא לשון מקור, מחמת מעלת שורש מקורם של הדומם צומח חי בעולם התווה, לכן יש בכוחם להחיות את האדם ששורש חיותו הוא רק בעולם התיקון].

למעלה יותר, נופלות רחוק יותר מהכותל מאשר האבנים הנמוכות יותר. ועד"ז בנמשל, האורות של עולם התווה שנפלו בשבירת הכלים, למרות מעלתם הגבוהה, נפלו למטה יותר, עד שעל ידי נפילה זו לא ניכרת בהם גודל מעלת שורשם.

ולפיכך, המאכל, שהוא מדומם צומח חי, מחיה את האדם - כי שורש חיותו הוא מדרגה גבוהה יותר מאשר נפש האדם.

ויש לו יתרון מעלה על האדם - שהאדם צריך להמאכל למלאות די מחסורו אשר יחסר לו⁵² מבלעדי הלחם והמאכל, מה שאין כן המאכל אין צריך להאדם.

וזהו "כי על כל מוצא פ' ה' [יחיה האדם]".

- כי 'מוצא' יש לו ב' פירושים:

'מוצא', מה שכבר יצא מפי ה' התפשטות החיות מרוח פיו בעשרה מאמרות שנברא העולם - היינו, ש'מוצא פ' ה' קאי על מה שכבר יצא מפי השם, שזהו דיבורו יתברך המתלבש בתוך הנבראים להחיותם, ועל חיות זו יחיה האדם.

ו'מוצא' לשון מקור וחיי החיים, כמו 'מוצא

53. ראה ישע"י נח, יא.

52. דברים טו, א.

ג. והנה ככל הדברים האלה וככל המשל הזה בחיות הלחם הגשמי המחיה את הגוף אדם הגשמי, כן על דרך זה כתיב כי על כל מוצא פי ה' יחיה האדם, אדם דלעילא, דהיינו מה שכתוב ועל דמות הכסא דמות כמראה אדם, כי נקרא אדם מלשון אדמה לעליון, כי כמו שבאדם למטה יש רמ"ח אברים כו' שבהם ועל ידם מתחלק החיות שבתוכו העין רואה כו', כך למעלה התפשטות החיות הוא בריבוי התחלקות הנבראים מלאכים ונשמות בכמה מיני מדריגות ממדריגות שונות, כמו שכתוב עיני ה' כו' אזני ה' כו', שיש מלאכים ונשמות שנקראים כך, והתפשטות החיות של כל אחד ואחד כפי מדריגתו ומזגו ותכונתו נקראת בשם אדם, שהוא בחינת ממלא כל עלמין,

פרק ג

על כל מוצא פי ה' יחיה האדם' העליון, המשכת סובב במללא ע"י קיום תורה ומצוות

למעלה על הכסא הכבוד, וזוהי בחינת 'אדם העליון'.

כי נקרא 'אדם' מלשון 'אדמה לעליון'⁵⁴.

האדם הגשמי למטה נקרא בשם 'אדם' כי הוא מלשון 'אדמה לעליון', היינו, כיון שהוא נברא בצלם ודמות של האדם העליון שלמעלה, ובכך הוא דומה לעליון. ומזה מוכח שיש בחינת 'אדם' למעלה באלקות, שבצלמו נברא האדם הגשמי התחתון.

כי כמו שבאדם למטה יש רמ"ח אברים כו' [ושס"ה גידים], שבהם ועל ידם מתחלק החיות שבתוכו – העין רואה כו'.

כך למעלה התפשטות החיות הוא בריבוי התחלקות הנבראים מלאכים ונשמות בכמה מיני מדריגות ממדריגות שונות, כמו שכתוב⁵⁷ "עיני ה' כו'", "אזני ה' כו"⁵⁸, שיש מלאכים ונשמות שנקראים כך, והתפשטות החיות של כל אחד ואחד כפי מדריגתו⁵⁹ ומזגו ותכונתו נקראת בשם 'אדם', שהוא בחינת 'ממלא כל עלמין'.

[כעת ישוב לבאר מה שהובא לעיל על הפסוק 'לכו לחמו בלחמי שתורה ומצוות הם הלחם והמזון של הקב"ה, כביכול, והקשה, וכי לאכילה הוא צריך? אלא הוא על דרך מה שאמרו רז"ל 'ישראל מפרנסין לאביהם שבשמים':]

ג. והנה, ככל הדברים האלה וככל המשל הזה בחיות הלחם הגשמי המחיה את הגוף אדם הגשמי – כן על דרך זה כתיב⁵⁴ "כי על כל מוצא פי ה' יחיה האדם", 'אדם דלעילא' – 'האדם' משמע האדם המיוחד והנעלה, היינו, 'אדם העליון', דקאי על דרגה עליונה באלקות (כפי שיבאר להלן), ודרגה זו מקבלת את חיותה מבחינת 'מוצא פי ה'.

[תחילה יבאר מהי בחינת 'אדם דלעילא':]

דהיינו, מה שכתוב⁵⁵ "ועל דמות הכסא דמות כמראה אדם" – הרי שיש בחינת דמות אדם

54. נסמן לעיל הע' 41.

55. יחזקאל א, כו.

56. ישעי' יד, יד. ראה עבדו"ק ח"א חלק היחוד פ"ז. של"ה תולדות אדם ג, א. מאמרי אדה"א דברים ח"א ע' קכב. וש"נ. בראשית ע' קסב. וש"נ.

57. תהלים לד, טז.

58. במדבר יא, א.

59. ראה זח"ג רצ"ג, ב (באד"ז). וראה תו"א (וירא ט"ו, ב) ד"ה ארדה נא.

ולכן כתיב כמראה אדם, ולא בחינת אדם עצמו ממש.⁶⁰ והנה חיות הנמשך לבחינה ומדריגה זו להיות ממלא כל עלמין ולהחיות רוח שפלים, הוא מבחינת מוצא פי ה', הוא מקור עליון וראשיתא דכולא בחינת סובב כל עלמין, ונקרא רצון העליון, כי אית רצון ואית רצון,

שבהם מתפשטת חיות זו, הוא מבחינת 'מוצא פי ה' - 'מוצא' לשון מקור, כנ"ל, הוא מקור עליון ו'ראשיתא דכולא', בחינת 'סובב כל עלמין' - אורו ית' הבלי גבול, שמפני גודל מעלתו נק' בשם 'סובב', כי כיון שהוא למעלה מכלים וכחות המקבלים, הוא כאילו 'סובב' ומקיף עליהם מלמעלה, ר"ל, אינו מתגלה בתוכם.⁶¹ דהיינו, כמו עד"מ רב האומר סברא רמה ועמוקה עד למאוד לתלמיד קטן, הרי אף שהתלמיד יכול לומר ולחזור על כל אותיות הסברא ההיא, הרי מ"מ, לא קלט אותה במוחו, ואינו בגילוי אצלו.

וזהו 'על כל מוצא פי ה' יחיה האדם', שחיות האדם דלעילא, אור הממלא כל עלמין המחיה את כל העולמות בחיות פנימית, באה מבחינת 'מוצא פי ה'', אור הסובב כל עלמין שלמעלה מהעולמות והנבראים.

ונקרא 'רצון העליון'.

דרגת 'מוצא פי ה'', אור הסובב, נקראת בשם 'רצון העליון', היינו, הרצון הנעלה יותר.

כי 'אית רצון ואית רצון'⁶² - באמת יש שתי דרגות ברצונו יתברך.

הנחות צמח צדק

ח. ועיין מה שכתוב עוד מזה בפ' משפטים קכ"ב א'. ועיין מה שמבואר בד"ה ויראו כו' ותחת רגליו כו', ע"ש.

'אדם העליון' קאי על האור האלקי המתלבש בעולמות ובנבראים לפי ערכם ותכונתם הפרטית, שבנברא זה שורה הארה אלקית כזו, ובנברא אחר שורה הארה אלקית אחרת. כי כשם שבאדם הגשמי יש חיות הנמשכת מנפשו המתלבשת בכל אבר לפי ערכו, כך התפשטות החיות האלקית מבחינת 'אדם העליון' בתוך כל הנבראים. הוא האור האלקי הנקרא 'ממלא כל עלמין' על שם שמתלבש בכל נברא באופן פנימי ו'ממלא' אותו בחיות אלקית.

ולכן, כתיב⁶⁰ "כמראה אדם", ולא בחינת 'אדם עצמו ממש' - כי באמת 'אין להקב"ה גוף ולא דמות הגוף', ולכן אי אפשר לומר 'ועל דמות הכסא דמות מראה אדם' ממש ללא כ"ף הדמיון, כי באלקות לא שייכים ציור ודמות גשמי. אלא בחינת 'אדם העליון' הוא בדומה להאדם בכך שהתפשטות החיות שלו הוא בכל נברא לפי ערכו ותכונתו, כמו שחיות נפש האדם מתפשטת בכל אבר לפי ערכו.⁶¹

והנה, חיות הנמשך לבחינה ומדריגה זו - 'אדם דלעילא' - להיות 'ממלא כל עלמין' ולהחיות רוח שפלים - להחיות את כל העולמות והנבראים,

60. יחזקאל א, כו.

61. אור הסובב אינו סובב את העולמות ואת הנבראים מלמעלה ממש, היינו, שכאילו חופף עליהם בלי להתייחס אליהם כלל, אלא הפירוש 'סובב' הוא, שאינו מתגלה ומתלבש באופן פנימי בתוכם, כי כיון שהוא אור עליון כל כך, אינו יכול להתלבש ולהתגלות בכלים של

הנבראים. אך, הוא אכן נמצא בתוכם ומהווה אותם, רק מחמת גודל מדריגתו אינו בהתגלות אצלם.

62. ראה זח"ג קכט, א (באד"ר). תו"א ויקהל פז, ד. לקו"ת במדבר א, א. (ובביאורו שם). שם, ד. מטות פא, ג. שה"ש מז, ד. דרך מצותיך פח, ב. ובכ"מ. וראה בארוכה במאמרי אדה"א כאן ע' א'תשט.

ורצון העליון הוא פירוש שעליון על כל העולמות שאינו יכול להתלבש תוך עלמין כלל שהוא סתימא דכל סתימין, ולית מחשבה תפיסא ביה כלל, ורצון התחתון הוא מה שמתלבש תוך עלמין כו'. והנה רצון העליון הוא מקור התורה והמצות, ולכן נקראים לחמי ורעיתי פרנסתי, שעל ידי אתערותא

[ובפרטיות יותר הולך ומסביר:]

ו'רצון העליון' הוא פירוש שעליון על כל העולמות, שאינו יכול להתלבש תוך עלמין כלל, שהוא 'סתימא דכל סתימין', ולית מחשבה תפיסא ביה כלל' - אור הסוכב כל עלמין שנעלם מהעולמות והנבראים כי הוא למעלה מתחושתם המוגבלת.

ו'רצון התחתון' הוא מה שמתלבש תוך עלמין כו' - אור הממלא כל עלמין, אדם דלעילא, שהוא מתלבש ומתפשט בתוך כל העולמות להחיותם בחיות פנימית וגלויה.

והנה, 'רצון העליון' הוא מקור התורה והמצות - וכפי שנתבאר לעיל, דהרצון שנתלבש במצוות (ובתורה שמבארת את המצוות), הוא רצון העליון - רצון שלא נתלבש בענין אחר, ונשאר "רצון" בטהרתו באופן גלוי.

יוצא, שהדרגה באלקות שמחיי את העולמות נקראת 'רצון תחתון', ואילו מקור התורה והמצוות נקרא 'רצון עליון'. וכעת נוכל לבאר מה שהובא לעיל על הפסוק 'לכו לחמו בלחמי' שתורה ומצוות הם הלחם והמזון של הקב"ה. ונתבאר, דהפירוש בזה הוא שהדרגה ד'אדם דלעילא', היינו הדרגה באלקות שמחיי ומהווה את העולם, דוגמת נפש האדם הנותנת חיות לכל אחד מאברי האדם, זקוק כביכול ל'חיות' מדרגת הסוכב כל עלמין. וכעת שנתבאר שתורה ומצוות מקורם מאור הסוכב, יוצא שע"י קיום המצוות, ישנו "פרנסה" ו"לחם" כביכול לבחי' 'אדם' המחיי את העולם. ולכן, נקראים 'לחמי' ו'רעיתי' - פרנסתי - הפרנסה והחיות של בחינת 'אדם העליון'.

[תוכן הענין שיתבאר כעת, הוא שיש ב']

דרגות ברצון למעלה - 'רצון העליון' ו'רצון התחתון'. להבנת ענין זה נקדים משל מנפש האדם. 'רצון' באדם פירושו נטיית נפשו, שהאדם רוצה דבר מסוים. ברצון, בשונה משאר כחות הנפש, מודגש יותר האדם עצמו. שהרי מה שאדם רוצה משהו אינו בהכרח בגלל שיש איזשהו מעלה בדבר שרוצה, אלא כי כך רוצה האדם. אבל אעפ"כ, לפעמים יתכן שהרצון "יתלבש" בשכל. דהיינו שלמרות שלא הייתה סיבה שבגללה האדם רצה את הדבר המסויים, אבל לאחר ש'נתלבש' רצון זה בשכל, דהיינו שמצא טעם למה באמת טוב וחשוב הדבר הזה לפניו. בשלב זה, נראה מעלת 'הדבר' כאילו מה שנמשך לדבר ההוא, הוא בגלל מעלותיו של הדבר ההוא, ולא מצד רצון האדם.

יוצא א"כ, שיש ב' דרגות ברצון האדם, יש רצון שבו נרגש לגמרי שסיבת רצון זה הוא רק בגלל שהאדם רוצה את הדבר, ויש רצון שבו אינו נרגש דבר זה כ"כ.

ע"ד משל זה ישנו גם למעלה כביכול: יש רצון עליון ויש רצון תחתון. שזה ההבדל בין בחי' הרצון המתגלה בעולמות לבין בחי' הרצון לתורה ומצוות. ברור שאלבא דאמת הכל הוא רק התפשטות רצונו ית', היינו שקיום העולמות אינו אלא בגלל שכך עלה ברצונו. אבל מאחר שהתהוות העולם הוא באופן כזה שהעולם עצמו מרגיש כאילו שיש לו זכות וטעם לקיומו מצ"ע, הרי שהרצון המתלבש בעולמות נקרא 'רצון תחתון'. משא"כ רצונו ית' לקיים מצוותיו, ששם מורגש לכל אחד שמהותם ועניינם של המצוות הוא רק רצון העליון, נקרא 'רצון העליון'.

דלתתא אתערותא דלעילא, להמשיך חיות ממקור וחיי החיים מבחינת סובב כל עלמין לבחינת ממלא כל עלמין, ואתערותא דלתתא זו הוא על ידי מעשה המצות דוקא בעשייה גשמיית, וגם על ידי דיבור התורה דעקימת שפתים הוי מעשה, מה שאין כן הרהור לאו כדיבור דמי והרהור לא עבד מדי, מפני שכח המעשה והדיבור נלקח מכח האכילה שאוכל שעל ידי זה מתחזק כחו לדבר ולעשות וכח האכילה בשרשו ומקורו הוא יותר גבוה ונעלה מאשר תוכל נפשו שאת לפי מקור חוצבו כנוצר לעיל, וכך יוכל להיות על ידי זה אתערותא דלעילא ממעלה מעלה מבחינת סובב כל עלמין, וכן מעשה המצות

(מוצא פי ה') נעשית גם על ידי דיבור התורה, אף שאינו מעשה ממש, כי תנועת השפתים בלימוד התורה נחשבת מעשה, אך, הרהור אינו דומה לדיבור, והרהור ומחשבה אינו פועל מאומה.

[והטעם שאור עליון זה נמשך דווקא על

ידי מעשה או דיבור:]

מפני שכח המעשה והדיבור נלקח מכח האכילה שאוכל, שעל ידי זה מתחזק כחו לדבר ולעשות, וכח האכילה בשרשו ומקורו הוא יותר גבוה ונעלה מאשר תוכל נפשו שאת לפי מקור חוצבו, כנוצר לעיל - כי שורש המאכל הוא מעולם התוהו שלמעלה משורש נפש האדם בעולם התיקון.

וכך, יוכל להיות על ידי זה 'אתערותא דלעילא' ממעלה מעלה, מבחינת 'סובב כל עלמין' - על ידי שהאדם משתמש בכוח האכילה לעשות מצוות מעשיות ולדבר דברי תורה הרי הוא מעורר למעלה מעלה עד לשורש המאכל עצמו, בחינת אור הסובב כל עלמין, 'מוצא פי ה'', וממשיך משם למטה.

וכן מעשה המצות עצמן⁶⁵, כגון אתרוג ולולב

שעל ידי 'אתערותא דלתתא' - התעוררות ועבודת האדם מלמטה בקיום תורה ומצוות - 'אתערותא דלעילא' - נעשית התעוררות והמשכה מלמעלה, להמשיך חיות ממקור וחיי החיים, מבחינת 'סובב כל עלמין' - שורש תורה ומצוות - לבחינת 'ממלא כל עלמין' - בחינת 'אדם דלעילא'. והרי על ידי זה נשפעת לו תוספת חיות לבחינת 'אדם דלעילא' וכאילו מפרנסים אותו.

[ממשיך לבאר שהמשכה נעלית זו מרצון

העליון יש לה קשר מיוחד עם כוחות המעשה

והדיבור של האדם:]

ו'אתערותא דלתתא' זו - שבכוחה להמשיך מבחינת 'רצון העליון' - הוא על ידי מעשה המצות דוקא בעשייה גשמיית - דווקא על ידי קיום המצוות בגשמיית (משא"כ אם היה מקיים מצוות באופן רוחני, כמו דרך קיום המצוות של האבות).

וגם על ידי דיבור התורה, ד'עקימת שפתים הוי מעשה'⁶³, מה שאין כן 'הרהור לאו כדיבור דמי'⁶⁴, ו'הרהור לא עבד מדי'⁶⁵.

המשכה זו מבחינת רצון העליון, אור הסובב

65. זח"ג קה, א.

66. וראה בארוכה בתניא קו"א ע' 310 ואילך.

63. ב"מ צ, ב. סנהדרין סה, א.

64. ברכות כ, סע"ב.

עצמן כגון אתרוג ולולב כו', שהאתרוג הוא מאכל בפני עצמו וכן הלולב הוא צומח על כל פנים, ויש להם מעלה יתירה שבהם ועל ידם יומשך אתערותא דלעילא מבחינה עליונה וגבוה מאד, וכן צמר הציצית ומעות הצדקה וכו', מה שאין כן הרהור ומחשבה הוא בחינת חשב מ"ה, שהוא בחינת אדם עצמו, ואין כח לאתערותא זו להמשיך חיים עליונים כל כך. וזהו יפה שעה אחת בתשובה ומעשים טובים בעולם הזה מכל חיי העולם הבא, כי העולם הבא הוא שנהנים מזיו השכינה, הוא זיו והארה מרובה ותוספת תענוג הנשמות בגילוי בבחינת ממלא כל עלמין הנקרא בשם שכינה ששוכן ומתלבש בעולמות, והנה הכח והחיות הנמשך לבחינת ממלא כל עלמין מבחינת סובב כל עלמין, הוא נעשה על ידי תשובה ומעשים טובים כנוכר לעיל, נמצא שהם העושים

להגיע לעולם הבא, יפים מכל חיי העולם הבא?
והביאור:

כי העולם הבא הוא ש'נהנים מזיו השכינה', הוא זיו והארה מרובה ותוספת תענוג הנשמות בגילוי בבחינת 'ממלא כל עלמין' הנקרא בשם 'שכינה', ששוכן ומתלבש בעולמות - אמרו רז"ל שבעולם הבא הצדיקים יושבים ונהנין מזיו השכינה, היינו, ששם ישנו גילוי בחינת זיו והארה אלקית בלבד, שזהו אור המצומצם של ממלא כל עלמין. ותענוג הנשמות הנמצאות שם בא מהשגת אור אלקי זה, שהוא בגילוי אצלם. אבל בכל זאת, למרות גודל התענוג האלקי שיש שם, הרי זהו רק 'זיו' השכינה, ולא גילוי מהותו ועצמותו יתברך ממש.

והנה, הכח והחיות הנמשך לבחינת 'ממלא כל עלמין' מבחינת 'סובב כל עלמין', הוא נעשה על ידי 'תשובה ומעשים טובים', כנוכר לעיל - מצד שרשם ברצון העליון (דהכוח שיש לאדם לעשות דברים אלה בא מכוח המאכל ששורשו באור הסובב, וכן מצד שמעשה המצוות ועשיית התשובה עצמו הוא בדברים וכוחות גשמיים).

נמצא, שהם - תשובה ומעשים טובים - העושים

כו', שהאתרוג הוא מאכל בפני עצמו, וכן הלולב הוא צומח על כל פנים, ויש להם מעלה יתירה - מצד שרשם, שבהם ועל ידם יומשך 'אתערותא דלעילא' מבחינה עליונה וגבוה מאד. וכן צמר הציצית ומעות הצדקה וכו' - כלומר, לא רק מפני שמשמש בכוח האכילה ששורשו גבוה מאד מבחינת סובב כל עלמין, אלא גם מצד עצם מעשה המצוה עצמו, שמקיים מצוה בחפץ גשמי מדומם צומח חי, ששרשם גבוה מאד באור הסובב, וכתוצאה מכך שמקיים מצוה עם דברים אלו הרי הוא ממשיך משרשם.

מה שאין כן הרהור ומחשבה הוא בחינת 'חשב מ"ה' - מחשבה אותיות חשב מ"ה, שהוא בחינת אדם עצמו (אדם בגימטריא 'מה'), ואין כח ל'אתערותא' זו להמשיך חיים עליונים כל כך - כי שורש האדם הוא בעולם התיקון, אור הממלא, שלמטה מעולם התורה, אור הסובב.

וזהו 'יפה שעה אחת בתשובה ומעשים טובים בעולם הזה מכל חיי העולם הבא'⁶⁷.

- כי לכאורה אינו מובן, איך יתכן ששעה אחת בתשובה ומעשים טובים, שתכליתם היא

ב (ע' 242) ורש"י.

67. זח"א כד, א.

68. אבות ד, יז. וראה תניא ספ"ד. לקו"ש ח"ה פ' ויגש

הזיו והתענוג שבגן עדן, ולכן גדלה מעלתם מכל חיי העולם הבא, שהם הם הממשיכים חיי העולם הבא, כנזכר לעיל.

והנה, לפי שהתורה והמצות הם בחינת רצון העליון, לכך יש להם כח להמשיך לנפש האדם גם כן בחינת רצון העליון, כי גם בנפש האדם למטה גם כן אית רצון ואית רצון, שיש שמעורר את רצון והאהבה הטבעית המסותרת שבנפשו לגלותה מההעלם אל הגילוי לדבקה בו יתברך, מחמת התבוננות בגדולתו יתברך המחיה חיים שהוא ממלא כל עלמין, כאשר תוכל

כן למעלה באלקות מאור הסובב (רצון העליון) לאור הממלא.

כי גם בנפש האדם למטה גם כן 'אית רצון ואית רצון' - גם בהאדם יש שתי בחינות רצון ואהבה להקב"ה (על דרך שיש למעלה גם כן שתי בחינות אלו, רצון העליון - סובב כל עלמין, ורצון התחתון - ממלא כל עלמין).

ש"ש [אדם] שמעורר את רצון והאהבה הטבעית המסותרת שבנפשו - אהבה להשם מחמת שנפשו האלקית היא חלק אלקה ממעל ממש, וטבעה להמשך אחרי השם לדבקה בו. ונקראת 'אהבה מסותרת', כי אף שזהו טבע נפשו, הרי טבע זה נסתר ונעלם בגופו ונפשו הבהמית.

לגלותה מההעלם אל הגילוי לדבקה בו יתברך - אין צורך ליצור אהבה זו מחדש, כי היא טבע נפשו האלקית, אלא על האדם רק להביאה מן ההעלם אל הגילוי על ידי התבוננות, כפי שממשיך.

[מבאר כיצד מגלים אהבה זו:]

מחמת התבוננות בגדולתו יתברך המחיה חיים, שהוא 'ממלא כל עלמין' - על ידי זה שמתבונן ומעמיק דעתו בכך שהקב"ה מחיה כל העולמות והנבראים, היינו התבוננות באור הממלא כל עלמין, שהוא האור והחיות המלוכש בתוך כל העולמות, על ידי זה אהבתו הטבעית להשם

ה'זיו' והתענוג שבגן עדן, ולכן, גדלה מעלתם מכל חיי העולם הבא, שהם הם הממשיכים חיי העולם הבא, כנזכר לעיל - כי 'חיי העולם הבא' באים מאור הממלא כל עלמין, זיו השכינה, ומקור חיות אור זה הוא מאור הסובב כל עלמין, ומאחר שתורה ומצוות הם אשר ממשיכים מאור הסובב לאור הממלא (להחיות את האדם העליון), הרי הם בדרגה נעלית יותר מאשר חיי העולם הבא עצמם, שכן הם הם העושים וממשיכים האור האלקי המתגלה בגן עדן ושמןנו הנשמות מתענגות.

פרק ד

התעוררות רצון העליון באדם מחמת ההתגלות האלקית הבאה ע"י קיום תורה ומצוות

[עד עתה נתבאר שמעשה המצוות - ששרשן מ'רצון העליון' - יש בכחו ל'פרנס' כביכול ה'אדם' העליון, היינו החיות האלקית שנמשכת להוות את העולמות, שנקראת רצון תחתון. כעת יתבאר שגם על האדם התחתון יש 'רצון העליון' הנמשכת ע"י מעשה המצוות פעולה נפלאה.

והנה, לפי שהתורה והמצוות הם בחינת 'רצון העליון', לכך, יש להם כח להמשיך לנפש האדם גם כן בחינת 'רצון העליון' - לעורר גם בהאדם רצון נעלה זה, ולא רק שנמשך

נפשו שאת כל חד וחד לפום שיעורא דיליה. והוא בחינת ובכל נפשך. אך יש רצון שהוא למעלה הימנו, ומבקשי ה' יבינו כל, שלפעמים תתלהב ותתלהט הנפש באהבה רבה עזה ועצומה בבחינת ובכל מאדך, מאד יותר מכדי מדת הנפש בהשגתה באור פני ה', אלא מחמת ביטול השגתה, דלית מחשבה תפיסא ביה, סתימא דכל סתימין. והוא בחינת רעותא דליבא דלית מחשבה תפיסא ביה, והוא בחינת אהבה רבה שלמעלה מעלה מהעולמות, שאינה

פא ד

בבחינת "ובכל מאדך", 'מאד' – יותר מכדי מדת הנפש בהשגתה באור פני ה' – בהשגת אור הממלא כל עלמין. ואהבה זו נקראת 'בכל מאדך' (ואהבת את ה' אלקיך בכל מאדך), ש'מאד' פירוש הרבה, היינו הרבה יותר מכפי מידתו, כי מתעוררת בו אהבה רבה שלמעלה מכוח נפשו לעורר ולהכיל אותה.

אלא מחמת ביטול השגתה, דלית מחשבה תפיסא ביה⁷², 'סתימא דכל סתימין' – זוהי אהבה הבאה מאור הסובב כל עלמין שלמעלה מהשגת האדם, ומחשבתו המוגבלת אינה יכולה לתפוס ולהשיג אור זה.

והוא בחינת 'רעותא דליבא'⁷³ דלית מחשבה תפיסא ביה – אהבה זו היא בחינת 'רצון הלב', היינו, אהבה רבה הנובעת מעומק פנימיות הלב, ואין מחשבה והתבוננות שיכולה לעורר אותה.

והוא בחינת 'אהבה רבה' שלמעלה מעלה מהעולמות, שאינה יכולה להתלבש תוך עלמין – זוהי אהבה וצמאון שאין האדם יכול להכיל ולקבל בכוחות נפשו, כי היא אהבה לאור אין סוף ב"ה הסובב כל עלמין ממש, שהוא למעלה מעולמות ונבראים. ואהבה זו מביאה את האדם

תבוא לידי גילוי, 'לאהבה את ה' אלקיך כי הוא חיין⁶⁹.

כאשר תוכל נפשו שאת, כל חד וחד לפום שיעורא דיליה⁷⁰ – נפש האדם יכולה להכיל ולסבול אהבה זו, למרות גודל מעלתה שנובעת מטבע נפשו האלקית, בכל זאת, מאחר שהתעוררותה היא על ידי ההתבוננות באורו יתברך המוגבל המתלבש בעולמות, גם האהבה הבאה מהתבוננות זו היא מוגבלת לפי ערך נפשו.

והוא בחינת "ובכל נפשך" – אהבה כגון זו המתעוררת מחמת התבוננות באור הממלא נקראת אהבה ד'בכל נפשך' (כמו שכתוב בק"ש 'ואהבת את ה' אלקיך... בכל נפשך'), שאף שאהבה זו 'תופסת' את כל הנפש, היינו, כל כוחות ולבושי נפשו, מכל מקום, עדיין היא לפי ערך נפשו שנפשו יכולה להכיל אהבה כזו.

אך, יש רצון שהוא למעלה הימנו – למעלה מזו המבוארת לעיל, ואין בכוח נפשו להכיל אותה, ו'מבקשי ה' יבינו כל'⁷¹ שלפעמים תתלהב ותתלהט הנפש באהבה רבה עזה ועצומה – אהבה רבה זו באה לאדם מלמעלה שלא לפי ערך התבוננות האדם כלל, רק שממילא תתלהט נפשו באהבה רבה להשם.

69. דברים ל, כ.

70. זח"א קג, א.

71. משלי כח, ה.

72. תקו"ז בהקדמה (פתח אליהו).

73. בענין 'רעותא דליבא' יש כמה דרגות – ראה בארוכה אגרות קודש של הרבי כרך א ע' שיח ואילך. בדרך כלל הכוונה לאהבה הבאה מעומק פנימיות הלב, למעלה מטעם ודעת.

יכולה להתלבש תוך עלמין, אלא כמו שכתוב מי לי בשמים ועמך לא חפצתי בארץ. מה שאין כן האהבה הבאה מחמת התבוננות והשגה בגדולתו יתברך נקראת אהבת עולם כנודע. ואהבה רבה זו שהיא בחינת רעותא דליבא, היא באה מלמעלה על ידי התורה והמצוות, שהם הם רצון העליון, רצונו וחכמתו יתברך.⁷⁴ וזו היא בחינת הלחם והמזון שנעשה לנפש האדם על ידי התורה והמצוות, שהמוצא פי ה', שהוא מקור התורה והמצוות, עליו יחיה האדם,

האהבה הראשונה נקראת 'רצון תחתון' של האדם, ואילו האהבה השנייה נקראת 'רצון עליון' של האדם.

[ומבאר כיצד מתעוררת באדם האהבה רבה שלמעלה לגמרי מהשגת נפשו:]

ו'אהבה רבה' זו, שהיא בחינת 'רעותא דליבא', היא באה מלמעלה על ידי התורה והמצוות, שהם הם 'רצון העליון' (כנ"ל).

- כאשר האדם מקיים תורה ומצוות הוא ממשיך משורשם - רצון העליון - למטה על נפשו, וכאשר רצון העליון נמשך לנפש האדם ונרגש בו, מתעוררת בו בחינת רצון העליון שבנפשו, אהבה רבה זו שלמעלה מהשגת האדם.

רצונו וחכמתו יתברך.⁷⁵

ובפרטית יותר תורה ומצוות הן רצונו וחכמתו, המצוות הן רצונו יתברך, גזירות המלך לעשות מעשים מסוימים, והתורה היא חכמתו. אבל מכיון שחכמתו יתברך מאוחדת לגמרי עם מהותו ועצמותו יתברך, לכן גם לימוד התורה מעוררת באדם בחינת רצון העליון שבנפשו.

וזו היא בחינת הלחם והמזון שנעשה לנפש האדם על ידי התורה והמצוות - 'לחמו' הנ"ל, שה' מוצא פי ה', שהוא מקור התורה והמצוות

לידי תשוקה גדולה לצאת מגדרי הגבלות העולם ולעלות ולהתכלל בו יתברך עצמו.

אלא כמו שכתוב⁷⁴ "מי לי בשמים ועמך לא חפצתי בארץ" - שאינו מכיל ומקבל אהבה זו, לא על ידי השגת בחינת השמים, רוחניות דרגות עליונות, ובודאי לא על ידי בחינת ארץ, תענוגים גשמיים, אלא היא מעוררת באדם רצון ותשוקה להסתלק מהעולם לגמרי, כולל גם הדרגות הכי גבוהות, שבאהבה זו כל רצונו הוא אך ורק לדבוק בהקב"ה עצמו (כמו שנשמע מפי אדמו"ר הזקן: איך וויל ניט דיינ גן עדן, איך וויל ניט דיינ עולם הבא, איך וויל מער ניט ווי דין אליין).

מה שאין כן האהבה הבאה מחמת התבוננות והשגה בגדולתו יתברך נקראת 'אהבת עולם', כנודע⁷⁵ - כי באה כתוצאה מהתבוננות האדם בגדולת השם הניכרת מתוך הבריאה, 'לאהבה את ה' אלקיך כי הוא חייד', אור הממלא כל עלמין, ובמילא גם האהבה המתעוררת מהכרה זו מוגבלת לפי ערך העולמות ויכולה להתלבש ולבוא לידי גילוי בנפש האדם ובעולמות.

נמצא שיש באדם ב' מיני אהבות, א' אהבה כזו שהיא לפ"ע האדם - אהבה מצומצמת. ואהבה 'רבה' שהיא אהבה בלי גבול שלא לפ"ע האדם.

הנחות צמח צדק

ט. וכמו שמבואר גם כן לעיל מזה על פסוק 'מי מנה עפר יעקב', ועל פסוק 'זעתה יגדל נא'.

74. ראה תניא פמ"ד (ע' סד).

75. תהלים עג, כה.

ותחיה נפשו במקור וחיי החיים יתברך דלית מחשבה תפיסא ביה כו', ואין רעותא דליבא זו באה דוקא מחמת ההתבוננות איך שהתורה נותנת חיים, ואיך נמשך החיות, רק כמו המאכל שמחיה את האדם בגשמיות, אף אם אינו מבין האיך המאכל מתעכל ונהפך לדם, ואיך תשוב להיות בשר כבשרו, ואיך הוא כח הרוחה הפסולת כו', אלא ממילא יחיה האדם. כך בחינת רעותא דליבא זו נמשכה מאליה וממילא על ידי קיום התורה והמצוות. וזהו אשר קדשנו במצותיו, שעל ידי המצוות נמשך קדושה עליונה מבחינת קדוש ומובדל, דהיינו מה שאינו יכול להתלבש תוך עלמין, הוא בחינת רצון העליון כנוכר לעיל, לקדש אותו גם כן, שיומשך לנפש האדם גילוי הארה זו בנפשו, להיות האהבה ורצון העליון שבנפש שהוא בחינת רעותא דליבא ואהבה רבה הנזכרת לעיל. וזהו ועשיתם את כל מצותי והייתם קדשים לאלקיכם, שעל

בכך.

בתחילת המאמר הובא לשון הברכה 'אשר קדשנו במצותיו' שמנוסח זה מובן שבמצוות ישנה הסגולה להמשיך 'קדושה' על האדם. ונתבאר ש'קדושה' ('קדוש' מלשון מובדל) מורה על דרגה באלקות שלגמרי מובדלת בערך מהדרגות באלקות שבסדר השתלשלות. לפי מה שנתבאר עד עתה, יובן בפשטות למה בכח המצוות להמשיך 'קדושה' זו.

וזהו 'אשר קדשנו במצותיו'.

– שעל ידי המצוות נמשך קדושה עליונה מבחינת 'קדוש' ומובדל, דהיינו, מה שאינו יכול להתלבש תוך עלמין, הוא בחינת 'רצון העליון', כנוכר לעיל, לקדש אותו גם כן, שיומשך לנפש האדם גילוי הארה זו בנפשו, להיות האהבה ו'רצון העליון' שבנפש, שהוא בחינת 'רעותא דליבא' ו'אהבה רבה' הנזכרת לעיל.

וזהו "ועשיתם את כל מצותי והייתם קדשים לאלקיכם"⁷⁶, שעל ידי המצוות (ועשיתם את כל

רצון העליון, עליו 'יחיה האדם', ותחיה נפשו במקור וחיי החיים יתברך ד'לית מחשבה תפיסא ביה' כו' – על ידי קיום תורה ומצוות נמשכת בנפשו בחינת רצון העליון, אור הסובב כל עלמין שלמעלה לגמרי מהשגת ותפיסת האדם, והתגלות בחינה זו בנפשו מעוררת את בחינת רצון העליון שבה, לאהוב את הקב"ה עצמו מתוך אהבה רבה ועצומה.

ואין 'רעותא דליבא' זו באה דוקא מחמת ההתבוננות איך שהתורה נותנת חיים, ואיך נמשך החיות, רק כמו המאכל שמחיה את האדם בגשמיות, אף אם אינו מבין האיך המאכל מתעכל ונהפך לדם, ואיך תשוב להיות בשר כבשרו, ואיך הוא כח הרוחה הפסולת כו' – איך כל זה עובד, אלא ממילא יחיה האדם. כך, בחינת 'רעותא דליבא' זו – האהבה רבה שלמעלה מטעם ודעת – נמשכה מאליה וממילא על ידי קיום התורה והמצוות – אור התורה והמצוות נמשך ומאיר למטה בנפש האדם ופועל את פעולתו בדרך ממילא, ללא התבוננות האדם

ידי המצות יהיה שורה בכם קדושה העליונה ממש, להיות קדושה זו שוה לאלקיכם.⁷⁷

וזוהו ענין הברכה, ברוך הוא המשכה, להיות הוי"ה שמהווה כל היות,

כידוע⁷⁷, הענין הפנימי של ברכה הוא המשכה מלמעלה למטה⁷⁸, כלשון המשנה בכלאים⁷⁹: 'המברך את הגפן', היינו שמכופף ומוריד את ראש הגפן למטה בארץ כדי לזרוע אותה שיצמח ממנה עוד גפן (וכן כתיב⁸⁰ 'ויברך את הגמלים', ופירושו שהרביצם למטה בארץ). ולכן כל ברכה שבתפילה ענינה המשכה והתגלות (של בחינה מסויימת באלקות) למטה.

כלומר, על ידי קיום תורה ומצוות נעשית המשכה אלקית.

[כעת יבאר בפרטיות ההמשכה הנפעלת ע"י הברכה.

נתבאר לעיל שבנפש האדם "אית רצון ואית רצון" – שיש ב' דרגות באהבת ה'. יש אהבה ד"בכל נפשך" שפירושה אהבה מוגבלת, אהבה שאמנם תופסת את כל הנפש, אבל היא לפ"ע גדרי הנפש. אהבה זו מתעוררת בעיקר ע"י התבוננות והכרה ב"ממלא כל עלמין" –

מצותי) יהיה שורה בכם קדושה העליונה ממש (והייתם קדושים) – גילוי אור הסוכב, רצון העליון, על נפשו, להיות קדושה זו שוה לאלקיכם' – כוחכם וחיותכם, היינו, כשרצון העליון יתגלה ויחדור בנפש האדם, על ידי זה יתעורר גם בו הרצון העליון שבנפשו.

פרק ה

ביאור פנימי בנוסח ברכת המצוות

[וכעת ישוב לבאר את נוסח ברכת המצוות, שלעיל אמר שבו נרמזת המשכת קדושה זו שעל ידי קיום המצוות (לעיל ביאר רק ענין 'מלך העולם', שחיות כל העולמות נמשכת מהארה אלקית הבאה מבחינת מלכות):]

וזוהו ענין הברכה:

'ברוך' הוא המשכה.

הנחות צמח צדק

י. ועיין מה שמבואר בפ' לשון 'קדושה' ע"פ מקושש עצים בפ' שלח [לקו"ת מב, ב ואילך] – וזה לשונו: "וזוהו שחז"ל קראו אותו ית' בשם הקב"ה ולא בשאר שמות וכינוים כגון רחום כו' כי כל השמות וכינוים הם על שם התהוות הפעולה הנמשכת מאתו ית' ואפילו שם הוי"ה הוא על שם שמהוה מאין ליש, מה שאין כן שם קדוש מורה על עצמותו שהוא קדוש ומובדל שאינו מתלבש תוך עלמין וקדוש ברוך הוא אין סוף המתלבש תוך ז"א דאיהו וגרמוהי חד (ועמ"ש מזה ע"פ צאינה וראינה). ואהבה הבאה מבחי' זו נקראת קדושה לשון נוקבא שמקבלת מקדוש כמ"ש ואל אישך תשוקתך (ע' ברע"מ פ' אמור דף צ"ג א' ובפרדס ערך קדוש ועמ"ש ע"פ ראשי המטות בענין פ' קדושה זו ואיך פרישות מביאה לידי קדושה כו').

בזה היא שאנו מודים לה' על הטובה שנתן לנו את המצוה הזו, למה אומרים לשון 'ברוך' דווקא ולא לשון אחר של הודאה ושבח (כגון: 'מודים אנחנו לך')? אלא שחז"ל דייקו בלשונם ובחרו בלשון 'ברוך' בגלל טעם וכוונה פנימית.

79. פ"ז מ"א.

80. בראשית כד, יא.

77. ראה גם זח"ג רע"מ עקב ער, סע"ב. תו"א מקץ לו, ד. לקו"ת ואתחנן ב, א. ביאורי הזהר עקב קיט, ד. תו"ח בשלח ח"א קס, ג. וש"נ. סה"מ תר"ם ח"א ע' רלח. וש"נ.

78. כי לכאורה תמוה, מהו הפי' בזה שאנו מברכים אותו ית' – 'ברוך אתה ה'?' וכי הוא ית' צריך לברכותינו? הלא אנו צריכים לברכות ה'! ואם הכוונה

דהיינו, שרש ומקור כל ההתהוות, שיהיה בחינת אלקינו, שיתאחד עמנו באחדות אחד, למהוי אחד באחד. על ידי אשר, שהוא בחינת עונג העליון, שמשם נמשך להיות קדשנו בקדושתו ממש, על ידי מצותיו בקדש העליון, שהוא למעלה מעלה מבחינת עלמין, שמוזה נמשך רעותא דליבא לנפש. ואזי נקרא נפש האדם עצמה בחינת אחור לגבי רעותא דליבא הנמשך לו, שהוא בחינת קדם, מקדמונו של עולם.

כל עלמין, מדגישים שבחי' הוי' גופא נמשך ע"י בחי' אשר'. אשר' – הוא לשון אושר ותענוג, כמו שכתוב 'באשרי כי אשרוני בנות'. ולמעלה, בחי' התענוג שייך לאור הסובב כל עלמין (ע"ד כמו שהוא בנפש האדם, ש'תענוג' הוא ענין פנימי מאד הקשור עם עצם הנפש). ולאחר שמזכירים בנוסח הברכה בחי' אשר' – אור הסובב, שמדרגא זו נמשכת עלינו קדושתו ית' הגורמת לאדם אהבה דבכל מאודך, רעותא דליבא.

שמשם – מעונג ורצון העליון – נמשך להיות 'קדשנו' בקדושתו ממש, על ידי 'מצותיו' ב'קדש העליון', שהוא למעלה מעלה מבחינת עלמין – וכפי שנתבאר לעיל בארוכה, דהכוונה ב'קדושה' היא לא לדרגת אור הממלא המתלבש ב'עלמין' אלא לדרגת אור הסובב שלמעלה מעלה מבחי' 'עלמין', שמוזה נמשך 'רעותא דליבא' לנפש, שכנ"ל – פירושה האהבה הבלתי מוגבלת שבנפש, שמתגלית ע"י גילוי הסובב

ואזי, נקרא נפש האדם עצמה בחינת 'אחור' לגבי 'רעותא דליבא' הנמשך לו, שהוא בחינת 'קדם', מ'קדמונו של עולם' – דבחי' רעו"ד הנמשך מאור הסובב, בחינת 'רצון העליון' נקרא 'קדם', ואילו שורש נפש האדם עצמו הוא מעולם

הדרגא באלקות שמהווה ומחי' את העולם. ויש אהבה ד"בכל מאדך" – אהבה בלתי מוגבלת, "רעותא דליבא", "אהבת עולם". אהבה זו מתעוררת ע"י שנמשך באדם "קדושתו ית'" היינו גילוי אור הסובב.

בנוסח הברכה מרומזים ב' סוגי האהבה הנמשכים באדם, וכפי שהולך ומבאר.]

להיות 'הוי"ה', שמהווה כל היות, דהיינו, שרש ומקור כל ההתהוות – ההמשכה הראשונה שנרמזת בנוסח הברכה, היא האהבה דבכל נפשך, שכנ"ל, מתעוררת בעיקר ע"י ההכרה באור הממלא כל עלמין המחי' את העולם. דרגא זו נרמזת בשם "הוי"ה" שהוא מל' התהוות.

שיהיה בחינת 'אלקינו', שיתאחד עמנו באחדות אחד, 'למהוי אחד באחד'⁸¹ – איך נפעל באדם שיהי' לו בפועל ממש אהבה ד"בכל נפשך"? ע"י שהאור דממלא כל עלמין "הוי"ה" נעשית אלקינו, שהוא מתאחד עם האדם בפנימיות "למהוי אחד באחד", זה מעורר את האהבה באדם.

על ידי אשר'⁸², שהוא בחינת עונג העליון. נתבאר לעיל ששרש החיות של העולם, ממלא כל עלמין, עצמו – הוא מאור הסובב. וזה נרמז בלשון הברכה ג"כ, דלאחר שמבקשים שיומשך באדם בפנימיות בחי' הוי', בחי' ממלא

השבת (חסידות מבוארת-שבת קודש ע' קע"ד ואילך). וראה גם חסידות מבוארת-שבת קודש ע' רכ"ה ואילך.

81. זח"ב קלה, א.

82. ראה לקו"ת בשלח א, ד"ה ראו כי ה' נתן לכם את

קיצור: פירוש אשר קדשנו במצותיו וצונו, כי חיות כל העולמות הוא רק מבחינת מלכותו יתברך, אבל במהותו ועצמותו יתברך לית מחשבה תפיסא. וזהו ענין קדוש מובדל. ועל ידי התורה ומצות נמשך מקדושה זו ממש. כי הנה כתיב לכו לחמו בלחמי, ופירוש לחמי, היינו דכמו שהאדם מקבל חיות מהלחם לפי ששרשו מבחינת מוצא פי ה', מוצא היינו מקור, כן בחינת ממלא כל עלמין הנקרא כמראה אדם, נמשך לבחינה זו חיות מבחינת רצון עליון הסובב כל עלמין. והיינו על ידי התורה ומצות שנתלבשו בעשייה, שבהן ועל ידן נמשך רצון העליון. וזהו ענין רעיתי פרנסתי ולחמי. ומהמשכה זו נמשך גם כן לנפש האדם בחינת רצון העליון, לבוא לבחינת ובכל מאדך, אהבה רבה. וזהו אשר קדשנו במצותיו, והיינם קדושים.

ד. והנה, קדושה זו מביאה לידי ענוה, שהיא שפלות האדם בערך נפשו ונשמתו, יען אשר אין חיות ושפע לנפשו ממקור ומוצא פי ה' אלא על ידי דברים שפלים גשמיים ממש, כמו האתרוג וצמר הציצית וקלף התפילין, וכהאי גוונא כל מצות מעשיות, או על ידי הדיבור בהם, הוא תלמוד תורה

פרק ו

מביאור ענין 'קדושה מביאה לידי ענוה, ענוה ליראת חטא'. והכל ע"י פרישות

[עכשיו יתחיל לבאר תוכנו הפנימי של המאמר רז"ל המובא לעיל, 'פרישות מביאה לידי קדושה, וקדושה מביאה לידי ענוה, וענוה מביאה לידי יראת חטא':]

ד. והנה, 'קדושה' זו - הבאה לאדם על ידי קיום תורה ומצוות - מביאה לידי 'ענוה', שהיא שפלות האדם בערך נפשו ונשמתו.

יען⁸³ אשר אין חיות ושפע לנפשו ממקור ו'מוצא פי ה' - מבחינת רצון העליון, אור הסובב - אלא על ידי דברים שפלים גשמיים ממש, כמו האתרוג וצמר הציצית וקלף התפילין, וכהאי גוונא כל מצות מעשיות, או על ידי הדיבור בהם, הוא תלמוד תורה וכו' - שהם הם הממשיכים דרגה עליונה זו להיות מזון לנפשו

התיקון, שהוא מאור הממלא, ולכן הוא נקרא 'אחור,

קיצור: פירוש 'אשר קדשנו במצותיו וצונו', כי חיות כל העולמות הוא רק מבחינת מלכותו יתברך, אבל במהותו ועצמותו יתברך לית מחשבה תפיסא. וזהו ענין 'קדוש' - מובדל. ועל ידי התורה ומצות נמשך מקדושה זו ממש. כי הנה, כתיב "לכו לחמו בלחמי", ופירוש 'לחמי', היינו דכמו שהאדם מקבל חיות מהלחם לפי ששרשו מבחינת מוצא פי ה', מוצא היינו מקור, כן בחינת ממלא כל עלמין, הנקרא 'כמראה אדם', נמשך לבחינה זו חיות מבחינת רצון עליון הסובב כל עלמין. והיינו על ידי התורה ומצות שנתלבשו בעשייה, שבהן ועל ידן נמשך רצון העליון. וזהו ענין 'רעיתי' 'פרנסתי' ו'לחמי'. ומהמשכה זו נמשך גם כן לנפש האדם בחינת רצון העליון, לבוא לבחינת ובכל מאדך, אהבה רבה. וזהו אשר קדשנו במצותיו, והיינם קדושים."

פב א וכו', וענוה זו מביאה לידי יראת חטא.⁸⁴ כי הנה את זה לעמת זה עשה האלקים, שכמו שבקדושה עשיית המצות הוא מעלה את האדם להמשיך חיים עליונים מבחינת רצון העליון, כמו כן להיפך, בעבירה כתיב ונכרתה הנפש ההוא מלפני אני הוי', פירוש, אני הוי', מה שהוא מהווה כל היות

כי הנה, "את זה לעמת זה עשה האלקים"⁸⁴ - הקב"ה עשה שכל מה שיש בקדושה יש כנגדו גם בקליפה, שכמו שבקדושה עשיית המצות הוא מעלה את האדם, להמשיך [בין חיים עליונים מבחינת 'רצון העליון' - שזה מגביה את האדם לקדושתו יתברך ממש, בחינת 'קודש העליון' דלית מחשבה תפיסא ביה' - בחינת סובב כל עלמין, כמו כן להיפך - שעשיית עבירה פועלת פגם הקשור לא רק לדרגת 'ממלא' אלא גם ב'קדושה' - אור הסובב כל עלמין.

בעבירה כתיב⁸⁵ "ונכרתה הנפש ההוא מלפני אני הוי'" - כריתות נפש החוטא מהקב"ה.

פירוש - הביאור הפנימי בזה שנפש החוטא נכרתת "מלפני, אני הוי'" (ולא סתם 'ונכרתה הנפש מה'):

"אני הוי'", מה שהוא מהווה כל היות (הוי'

לעורר בה את הרצון העליון, וכפי שנתבאר לעיל בארוכה. נמצא, שהדרך היחידה שבה האדם יכול לקבל חיות ושפע מבחינת 'מוצא פי ה', דרגה עליונה ביותר, היא רק על ידי קיום המצוות בדברים גשמיים ושפלים, וההתבוננות בכך צריכה לגרום לאדם תחושת ענוה, כי יחשוב: מי אני ומה אני, שאין בכוחי מצד עצמי לגרום להתעוררות זו, אלא דווקא על ידי דברים שפלים כאלו!

ו'ענוה' זו מביאה לידי יראת חטא.⁸⁴

[בתחילת המאמר הקשה, איך זה שדוקא לאחר 'פרישות' 'קדושה' ו'ענוה' מגיעים ליראת חטא, והלא יראת חטא היא תחילה העבודה 'ראשית חכמה יראת ה'. כעת יבאר ענין זה. נקודת הביאור הוא, שיש ב' מדריגות ב'יראה': יש 'יראת הוי', שזה אכן שייך לראשית העבודה, ויש 'יראת חטא' זה שייך דוקא לאחר פרישות קדושה וענוה].

הנהות צמח צדק

יא. ב'ראשית חכמה' שער הענוה פרק א' הביא דענוה איהי שכינתא עילאה. והנה, פירוש וענין 'שכינתא עילאה' נתבאר בד"ה 'שיר השירים', שהוא ענין הביטול ד'חורא עילאה'. ועל פי זה יש לומר פירוש 'ענוה', היינו, שהוא מחזיק עצמו ל'אין' ממש, כמו שהוא קמיה יתברך, ד'כולא קמיה בלא חשיב'. ועיין מה שמבואר בד"ה 'קמנתי מכל החסדים'. ועיין מה שמבואר בד"ה 'ארץ הרים ובקעות', בענין: חותם שוקע, ביטול, ענוה שלמעלה מהאחבה. ועל פי זה אתי שפיר מה שמבואר בספרים בענין ענוה, שהיא ביטול והכנעה להקדוש ברוך הוא, דלכאורה אינו מובן, וכי צריך לומר זה שהאדם - בריה שפלה ואפלה - יקמין את עצמו לגבי הבורא יתברך? אכן, לפי הנוכח לעיל אתי שפיר, דפירוש וענין 'ענוה' זו דשייך מהאדם לגבי הקדוש ברוך הוא, היינו, שלא יהיה תופס מקום כלל, אלא בלא חשיב ממש. ועל דרך זה נאמר במשה "והאיש משה ענו מאד", כי במשה נאמר "ונחנו מה". ועיין בגמרא (סוף פרק ו דחולין דף פ"ט א'): 'גדול מה שנאמר במשה כו', שביטול דמשה היה למעלה מבחינת הביטול ד'ואנכי עפר ואפר', כי הוא מ'ה' ממש. וזהו 'עניו מאד'. ועיין בפ' שלח (קס"ג ס"ב). והנה, 'שכינתא עילאה' היא בינה, ולפי זה 'וענוה מביאה לידי יראת חטא' הוא בחינת חכמה, שהיא 'יראה עילאה'. ורבי יהושע בן לוי דסבירא ליה 'ענוה גדולה מכולן', יש לומר זהו כמו שכתוב ב'ראשית חכמה' שם: "ועוד ימצא הענוה אפילו בכתר כו', והוא נקרא 'אין', להיותו מחשיב עצמו ל'אין' נגד המאציל", עד כאן לשונו. ועיין מה שמבואר ב'ביאור' ע"פ 'מי מנה', בענין: 'אובם הוא קדם כו', וזהו ענין 'שת חשך סתרו'. ועיין מה שמבואר מענין ענוה סוף ד"ה 'שוש אשיש'.

להחיות כל העולמות וכל הנבראים. ומלפני, כלומר, למעלה מבחינה ומדרגה זו, שם מגיע הפגם והעונש של העבירה, שהכרת תכרת בשרש כל השרשים, וצריך להיות לאדם יראת חטא, פירוש, יראה מחמת החטא והחסרון והפגם שנעשה למעלה כל כך, וחטא הוא לשון חסרון ופגם, שלשון חטא נופל אפילו על ביטול מצות עשה ודקדוקי סופרים, שעל כל פנים יש חסרון ופגם. מה שאין כן עון הוא על לא תעשה כו', והנה יראת חטא בבחינה

לשון מהווה) להחיות כל העולמות וכל הנבראים – וכפי שנתבאר לעיל, ש"הוי" מלשון התהוות פירושו אור הממלא כל עלמין אור אלקי המוגבל והמצומצם שמתפשט ונמשך מאיתו לצורך ההתהוות.

ו"מלפני" – לפני בחינת הוי', כלומר, למעלה מבחינה ומדרגה זו – היינו, עד לאור הסובב כל עלמין, בחינת רצון העליון, שם מגיע הפגם והעונש של העבירה, שהכרת תכרת בשרש כל השרשים – על ידי עשיית עבירה נפש האדם נכרתת ונפרדת גם מבחינה נעלית זו, אור הסובב.

ו"מלפני" – לפני בחינת הוי', כלומר, למעלה מבחינה ומדרגה זו – היינו, עד לאור הסובב כל עלמין, בחינת רצון העליון, שם מגיע הפגם והעונש של העבירה, שהכרת תכרת בשרש כל השרשים – על ידי עשיית עבירה נפש האדם נכרתת ונפרדת גם מבחינה נעלית זו, אור הסובב.

וצריך להיות לאדם 'יראת חטא', פירוש, יראה מחמת החטא והחסרון והפגם שנעשה למעלה כל כך –

כידוע שיש ב' סוגי מצוות, מצוות עשה ומצוות ל"ת. בחסידות מבואר (ראה לקו"ש ח"ז ע' 183 הע' 39), שמצד ענין המרידה בהש"ת בעבירה, אין הבדל בין המבטל מ"ע לעובר על מל"ת, ומה שנחלקו לב' סוגים הוא, כי הייחודיות של מ"ע הוא, שע"י קיומו יש בכח האדם להמשיך אור בעולם, וממילא כשאדם ביטל מ"ע, הרי מלבד המרידה בקב"ה (שבזה שווים העובר על ל"ת והמבטל מ"ע) הוא גם מפסיד את ההזדמנות להמשיך אור גדול.

וזהו הפי' ביראת חטא:

'יראת חטא' היינו, לא רק יראה למרוד בקב"ה, אלא יראה מחמת החסרון והפגם (כידוע

שחטא הוא לשון חסרון, כמו שכתוב (מלכים-א, א, כא) 'וְהִיטִי אֲנִי וּבְנֵי שְׁלֹמֹה חֲטָאִים', חסרים ומנועים מן הגדולה – רש"י) שנעשה למעלה כל כך, שעל ידי החטא פוגם בשרש כל השרשים, בחינת רצון העליון, אור הסובב כל עלמין ממש, והאדם צריך להיות בו יראה מעשות דבר כזה.

ו'חטא' הוא לשון חסרון ופגם, שלשון 'חטא' נופל אפילו על ביטול מצות עשה ודקדוקי סופרים, שעל כל פנים יש חסרון ופגם – וגם על ידי ביטול מצות עשה והעדר הקיום של דקדוק קל של דברי סופרים האדם גורם פגם וחסרון בבחינת 'לפני הוי"', כנ"ל, וזה נקרא 'חטא'.

מה שאין כן 'עון' – הוא על לא תעשה כו' – שזה גורם דבר חמור עוד יותר מאשר החטא, וכאן מדובר באדם בדרגה גבוהה יותר שאינו שייך לעון, ולכן מדגישים כאן שיהיה לו 'יראת חטא' – יראה מחמת החטא והחסרון, שזה נעשה על ידי ביטול מצות עשה ודקדוקי סופרים.

ליתר ביאור: ישנם ב' אופני יראת ה'. יש יראה מהמרידה בהקב"ה, וזה כולל הן העדר ביטול מ"ע והן מניעה מלעבור על ל"ת (שכנ"ל בשני מצבים אלו הוא מורד ח"ו בהקב"ה).

ויראה זו מכונה 'יראת הוי'" שהוי' מלשון מהוה, מורה על אור הממלא כל עלמין, וגם מי שיש לו רק השגה באור ודרגא זו, פועל בעצמו יראה מלמרוד בהקב"ה.

אך ישנה יראה נעלית יותר השייכת לאור הסובב כל עלמין, שכנ"ל בעת קיום מצוה ממשך

זו באה אחר עונה וקדושה דוקא, דהיינו אחר שיתקדש בקדושה העליונה הבאה מלמעלה על ידי המצות, ויבוא למדרגת עונה שיכיר שפלות נפשו, אזי יכיר וירגיש גם כן בזה לעומת זה כמה גדול עונש החטא והפגם שמגיע למעלה, ויהיה לו יראה גדולה מחמת החטא והפגם,⁸⁶ אך קדושה ועונה זו אינה באה אלא אחר מדרגות הפרישות, שהוא להפריד הרע שבנפש הבהמית מקליפות נוגה. וקדש את עצמך במותר לך, והוא בחינת תשובה תתאה,

[כעת הולך ומבאר מדוע 'פרישות' צריכה

לבוא לפני הכל:]

אך, 'קדושה' ו'עונה' זו אינה באה אלא אחר מדרגות ה'פרישות' - הדרך היחידה בה האדם יכול להגיע לבחינות קדושה ועונה האמורות, היא על ידי ענין הפרישות, וכמאמר רז"ל 'פרישות מביאה לידי קדושה, קדושה מביאה לידי עונה', הרי שפרישות באה קודם, והיא תנאי הכרחי כדי להגיע להדרגות הבאות אחריה.

[כמובן אין מקום להקשות, מנין להאדם 'פרישות' קודם שיהי' לו 'יראת חטא'? דהרי כפי שנתבאר, יראת שמים פשוטה נדרשת כבר בתחילת העבודה, והכוונה ב'יראת חטא' היא לדרגא גבוהה.]

[מבאר מהי עבודת הפרישות:]

שהוא להפריד הרע שבנפש הבהמית מ'קליפות נוגה'.

כלומר:

הנפש הבהמית איננה דבר רע בעצם⁸⁶, והיא רק הכוח המתאווה. היינו, כוח ויכולת האדם להתאוות לדברים הנראים טוב לפניו. אבל על ידי שהאדם מתאווה לתאוות ותענוגי עולם הזה בהיתר, הרי הוא מלביש את הכוח המתאווה שלו בקליפה ממש. וענין הפרישות הוא להפריד את

האדם אור נעלה זה, וכשיש לו השגה בפעולה נפלאה זו שהמצוה ממשיכה, הרי אינו רוצה לבטל ח"ו קיום מ"ע, שלא יבטל המשכת האור הנעלה, וזה נקרא 'יראת חטא', (ולא 'עון').

[לפי הנ"ל יתרץ קושיא שהובאה בתחילת

המאמר:]

והנה, 'יראת חטא' בבחינה זו - , כלומר יראת חטא לעומת יראת הוי' באה אחר 'עונה' ו'קדושה' דוקא - אחרי ההכרה שע"י קיום המצוות ממשיכים אור הסובב.

דהיינו, אחר שיתקדש בקדושה העליונה הבאה מלמעלה על ידי המצות, ויבוא למדרגת 'עונה', שיכיר שפלות נפשו - שצריכה לקבל מ'מוצא פי ה'' על ידי דברים שפלים גשמיים, אזי יכיר וירגיש גם כן ב'זה לעומת זה' כמה גדול עונש החטא והפגם שמגיע למעלה - כי כבר הכיר בגדולת מעלת קיום המצוות, שמעלה את האדם לבחינת רצון העליון, קדושתו יתברך ממש, ואז יכיר ש'את זה לעומת זה עשה האלקים', וכשם שיכולה להיות עלייה כזו על ידי המצוות, כך יכולה להיות ירידה עצומה על ידי עשיית עבירות, ויהיה לו יראה גדולה מחמת החטא והפגם - כי אינו רוצה לרדת למטה כל כך לגרום פגם בדרגות הכי עליונות.⁸⁷

הנחות צמח צדק

יב. ועיין מה שמבואר עוד בפירוש וענין 'יראת חטא' בד"ה 'אלה מסעי' [וראה בביאורנו בזה].

שיחות ח"ד ע' 1049 (תו"מ חל"ד ע' 96 ואילך).

86. ראה גם לקו"ת שמע"צ פה, א. שה"ש יז, ג. ובלקוטי

כמאמר רז"ל תשובה ומעשים טובים כו', שבלא תשובה תחילה אין המעשים טובים ומאירים, מלשון את האור כי טוב כו'. ועם כל הנזכר לעיל, יובן מה שכתוב וידבר משה אל ראשי המטות, פירוש, מטות כענין מטה כלפי חסד, שהוא ענין להטות ולהפוך המדות שבנפש, שיהיו כלפי חסד ואהבת את ה' לדבקה בו, והמטים ומהפכים הם בחינת הראשים, שהם בחינת רעותא דליבא שנמשך מבחינת משה, הוא בחינת דעת עליון וקדש העליון שלמעלה מעלה

היותם מלובשות בתאוות וענייני העולם, תהיה נוטות כלפי חסד, היינו, לאהבת השם, לדבקה בו יתברך. והכוונה באמרו 'להטות ולהפוך המדות' הוא לא רק שבפועל ממש המדות שבנפש יפעלו כפי רצון העליון, אלא ('ולהפוך המדות שבנפש'), שמצד עצמם יהיו נוטות לאלקות.

והמטים ומהפכים הם בחינת הראשים - 'ראשי המטות', שהם בחינת 'רעותא דליבא'.

דרגא זו, שהמדות שבאדם יתהפכו לגמרי ויהיו נוטות לאלקות מצד עצמם, באה דוקא ע"ז שמתגלית באדם בחי' האהבה ד'רעותא דליבא'. מאחר שהאהבה דבחי' 'בכל נפשך' (האהבה שמתגלית ע"י ההכרה וההתבוננות בדרגת אור הממלא) היא אהבה מוגבלת לפ"ע האדם, אין ביכלתה לפעול שינוי כזה גדול שהמדות שבאדם יתהפכו מן הקצה אל הקצה, ומעתה טבעם יהיו שונה, ויומשכו מצ"ע לאלקות. רק האהבה ד'רעותא דליבא', האהבה הבאה מחמת המשכת אור הסובב באדם, שהיא אהבה בלתי מוגבלת יש ביכלתה לפעול שינוי כזה.

שנמשך מבחינת משה, הוא בחינת 'דעת עליון' ו'קדש העליון' שלמעלה מעלה מבחינת עלמין - 'רעותא דליבא' זה נמשך מבחינת משה רבינו שהיה מקושר בעצם עם 'דעת עליון' ו'קדש העליון'.

החלק הרע שבנפשו הבהמית, היינו, לפרוש גם מתאוות היתר שלא להוריד הנפש הבהמית, (שבאה מקליפת נוגה שיש בה גם כן טוב), לשלש קליפות הטמאות.

ו'קדש את עצמך במותר לך'⁸⁷ - לקדש את עצמו גם בדברים מותרים, להשתמש בהם רק לצורך עבודת השם, ולא לשם מילוי תאוות נפשו וגופו.

וחוא בחינת 'תשובה תתאח' - הדרגה התחתונה יותר בתשובה, כמאמר רז"ל: 'תשובה ומעשים טובים כו', שבלא תשובה תחילה - ענין הפרישות, אין המעשים 'טובים' ומאירים⁸⁸, מלשון⁸⁹ "את האור כי טוב כו"

[יתרץ קושיא שהובאה בתחילת המאמר

- מדוע פרשת הנדרים דווקא נאמרה ל'ראשי המטות':]

ועם כל הנזכר לעיל יובן מה שכתוב "וידבר משה אל ראשי המטות".

- פירוש, 'מטות' כענין 'מטה כלפי חסד'⁹⁰, שהוא ענין להטות ולהפוך המדות שבנפש, שיהיו כלפי חסד - 'ואהבת את ה' לדבקה בו. 'מטות' רומז על העבודה 'להטות' ולהפוך את המידות - אהבה יראה רחמים וכו' - שתמורת

89. בראשית א, ד.

90. ראה ר"ה יז, א.

87. יבמות כ, א.

88. ראה גם לקו"ת שמע"צ פה, א. שה"ש יז, ג. ובלקוטי שיחות ח"ד ע' 1049 (תו"מ חל"ד ע' 96 ואילך).

מבחינת עלמין, ובחינת משה הוא המנהיג (כי וידבר מלשון ידבר עמים תחתינו, לשון הנהגה), וממשיך בחינה זו להיות רעותא דליבא.⁹¹

קיצור: ענין קדושה מביאה לידי ענוה, וענוה מביאה לידי יראת חטא. וענין וידבר משה אל ראשי המטות.

ה. לאמר זה הדבר כו'. ואמרו רז"ל, שכל הנביאים נתנבאו בכה, נוסף עליהם משה שנתנבא בזה כו'. והענין, דכתיב נעשה אדם בצלמנו כדמותנו, כדמותנו הוא בחינת ממלא כל עלמין, דכ"ף הדמיון כמו הדמות כו', מה שאין כן בצלמנו הוא בחינת גילוי עצמותו יתברך ממש כביכול.⁹² והנה, על

ובחינת משה הוא המנהיג (כי "וידבר" מלשון "ידבר עמים תחתינו"⁹¹, לשון הנהגה - כמו וידברו כבשים כדברם, כמנהגם, כי וינהגו תרגומו: וידברו (מצ"צ)) וממשיך בחינה זו [באדם] להיות רעותא דליבא.⁹² וזהו שנאמר וידבר משה אל ראשי המטות, שמשה הוא המנהיג וממשיך (וידבר לשון הנהגה והמשכה) בנשמות ישראל בחינה זו - קודש העליון - להיות רעותא דליבא.

קיצור: ענין קדושה מביאה לידי ענוה וענוה מביאה לידי יראת חטא. וענין וידבר משה אל ראשי המטות.

פרק ז

לאמר זה הדבר - הדרך להגיע ללימוד התורה באופן שאומר דברי הקב"ה ממש

[מבאר המשך הכתוב של וידבר משה אל ראשי המטות ע"פ חסידות:]

ה. לאמר זה הדבר כו' [אשר צוה ה']⁹³.

הנהגות צמח צדק

יג. ועיין עוד מענין 'ראשים' כפ' פנחס (דרג' ג ע"ב) ע"פ 'שאו שערים ראשיכם', גם כי משה הוא בחי' 'ונחנו מ"ה', בחי' 'ענינו מאד', ולכן 'וידבר משה' כו'. ועיין מה שמבואר סוף ד"ה 'משה ידבר' [ראה בפ' חסידות מבוארת חג השבועות בזה]. וסוף ד"ה 'מראיהם ומעשיהם' [ראה בספר 'המעיינות' שמות מאמר א' לפרשת יתרו]. יד. ועיין מזה לקמן בד"ה 'אלה מסעי' הנזכר לעיל [לקו"ת פח, ג] - וזה לשונו: "הנה ענין צלמנו ודמותנו הוא בחי' יחודא עילאה

תעריב ח"ב ע' א'תי ואילך. וראה לקו"ש ח"ו ע' 251 וש"נ.
וראה ד"ה עם זו יצרתי תשי"ב (תו"מ ח"ה ע' 90) וש"נ.
93. בראשית א, כו.

91. תהלים מז, ד.
92. ברש"י ר"פ מטות (מספרי פי' קנג). ובלקח טוב על התורה. ראה אוה"ת חנוכה רפ"ט סע"ב ואילך. המשך

ידי רעותא דליבא למעלה מבחינת כח הנפש, נעשה על ידי זה אתערותא דלעילא, גילוי בחינת עצמותו יתברך למעלה מבחינת עלמין, מה שאינו יכול להתלבש תוך עלמין. וכמו שכתוב ואשים דברי בפיך, דברי ממש. והיינו, לאמר זה הדבר כו', דהיינו באמירת כל אחד ואחד פרשה שבתורה או נביאים וכתובים הלכות ואגדות, יהיה זה הדבר עצמו שנאמר מאז ומקדם. כמו שכתוב פב ב והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוך היום כו', ודברת בם כו', שהדברים האלה עצמם שאמר משה באותו יום, יהיו אצלך, ודברת בם עצמם, לפי

והנה, על ידי 'רעותא דליבא', למעלה מבחינת כח הנפש - 'וידבר משה אל ראשי המטות', המשכת קדש העליון בנשמות ישראל על ידי בחינת משה כדי לעורר בהם בחינת 'רעותא דליבא', נעשה על ידי זה 'אתערותא דלעילא' - בהתאם להתעוררות מלמטה, גילוי בחינת עצמותו יתברך, למעלה מבחינת עלמין, מה שאינו יכול להתלבש תוך עלמין - 'לאמר זה הדבר' - המשכת בחינת 'זה' למטה. וקיום סיום הכתוב תלוי בכך שיקויים בו תחילת הכתוב.

[מבאר כיצד המשכה זו באה לידי ביטוי:]
וכמו שכתוב⁹⁴ "וְאֲשִׁים דְּבָרִי בְּפִיךָ", 'דברי ממש' - שכאשר לומד תורה אחרי התעוררות 'רעותא דליבא', יהיו 'דברי' ממש, דברי הקב"ה ממש.

והיינו, "לאמר זה הדבר כו'", דהיינו, באמירת כל אחד ואחד פרשה שבתורה או נביאים וכתובים הלכות ואגדות, יהיה 'זה הדבר' עצמו

שנאמר מאז ומקדם - בעת מתן תורה זהו שמוציא מפיו עכשיו. - היינו, על ידי שהגיע להתעוררות בחינת 'רעותא דליבא' לפני כן (באמצעות קיום התורה והמצוות, בחינת משה), אזי נעשית התעוררות והמשכה מלמעלה הנותנת לאדם את האפשריות ללמוד דברי הקב"ה ממש, ולא רק דברי עצמו.

כמו שכתוב⁹⁵ "והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוך היום כו'". ודברת בם כו', 'ש'הדברים האלה' עצמם שאמר משה באותו יום - דברי התורה שמשא אמר במתן תורה, יהיו אצלך - אצל האדם הלומד תורה היום, 'ודברת בם' עצמם - שדברי תורה שבהם האדם מדבר יהיו 'בם' עצמם, היינו, דברי הקב"ה ממש שדיבר בעת מתן תורה. בתנאי שהקדים לפני זה את התעוררות הרעותא דליבא.

[מבאר מדוע על ידי התעוררות 'רעותא דליבא' דברי התורה שלומד הם דברי הקב"ה ממש שדיבר בעת מתן תורה:]

הנחות צמח צדק

ויחזו"ת דמותנו הוא בחי' יחו"ת שהוא בחי' דמות ומראה שנדמה ונראה לנו ארץ ושמים וכל הברואים בבחי' יש ודבר. אבל באמת אני הוי' לא שניתי כתיב ואתה הוא עד שלא נברא העולם כו' וכולא קמיה כלא ממש רק שנראה ונדמה העולם לעיני בשר ליש ודבר בפ"ע ע"ד ועל דמות הכסא דמות כמראה אדם. ובצלמנו הוא בחי' יחודא עילאה כמו שהוא באמת כולא קמיה כלא חשיב וכמו שהוא קודם שנברא העולם כן גם עתה בלי שום שינוי כו' ועמ"ש מזה ע"פ ראשי המטות". ובר"ה 'כי ביום הזה יכפר' [לקו"ת פ' אחרי כז, ב]].

95. דברים ו, ו-ז.

94. ישעי' נא, טז.

שעל ידי בחינת רעותא דליבא נמשך בחינה מה שלמעלה מבחינת עלמין, ושם הוא למעלה מן הזמן.^{טו} ושם היה בחינת נבואתו של משה, שהוא היה בחינת קדש העליון, למעלה מבחינת עלמין. ולכן אמרו רז"ל שהיה פרוש מן האשה, מה שאין כן כל הנביאים כו'.^{טז}

איש כי ידור נדר וגו' עד שידור בדבר הנדור. הענין, כי הנה נדרים סייג לפרישות, והנה פרישות הוא להיות קדש את עצמך במותר לך, וכדי להיות מדריגה זו נטועה וקבועה בלבו באמת לאמיתו, צריך לעשות עצות

פרק ח

עומק הכוונה הפנימית בנדרים. מדוע נדרים הם סייג לפרישות

"איש כי ידור נדר וגו'" - 'עד שידור בדבר הנדור' - לפי פשוטו הפירוש הוא, כשנודר בדרך התפסה (בשר זה עלי קרבן) צריך לנדור רק בדבר הנדור, היינו, דבר שנאסר ע"י האדם, ולא שהי' אסור מצד התורה, (כמו בכור או בשר חזיר).

הענין - לבאר ע"פ חסידות מדוע צריך להיות דווקא ב'דבר הנדור':

כי הנה, 'נדרים סייג לפרישות' - הם מסייעים את האדם להגיע לפרישות.

והנה, 'פרישות' הוא להיות 'קדש את עצמך במותר לך' (כנ"ל), וכדי להיות מדריגה זו נטועה וקבועה בלבו באמת לאמיתו - שיהא בבחינת

לפי שעל ידי בחינת 'רעותא דליבא' נמשך בחינה מה שלמעלה מבחינת עלמין, ושם הוא למעלה מן הזמן - ולגבי דרגה זו שלמעלה מהזמן יכולה להיות מציאות כזו שגם עכשיו, זמן רב אחרי מתן תורה, התורה שלומד יהיה דבר ה' ממש שדיבר בעת מתן תורה, כי בדרגה זו אין בה הגבלת הזמן.^{טו}

ושם - בבחינת 'זה' - עצמותו יתברך ממש שלמעלה מבחינת עלמין - היה בחינת נבואתו של משה - ולכן השתמש בלשון 'זה' בנבואתו, 'לאמר זה הדבר, שהוא היה בחינת 'קדש העליון', למעלה מבחינת עלמין - למעלה מזמן ומקום.

ולכן, אמרו רז"ל^{טז} שהיה פרוש מן האשה - כי דרגתו היתה נעלית ומובדלת מכל העולמות, מה שאין כן כל הנביאים כו' - שלא היו בדרגה נעלית כל כך ולכן לא פרשו מאשה.^{טז}

הנחות צמח צדק

טו. ועיין מה שמבואר ע"פ קול דודי הנה זה בא. וסוף ד"ה והגדת לבנך, בענין: 'בעבור זה'. וסוף ד"ה 'בחדש השלישי כו' - ביום הזה. טז. וע' מזה בפ' ויצא (דקנ"ב ב') ובמק"מ שם ובפ' בראשית (כ"ב א') וביארו הרמ"ז פ' ואתחנן (דר"ס סע"ב) גבי רב לך כו' וע' בפ' בלק (קפ"ז ב'). ומכל זה יובן איך שנבואתו היה מבחינת שלמעלה מגדר זמן, שבחינת הזמן אין לו יחס רק במדת מלכותו יתברך, בחינת 'כדמותנו', בחינת 'עלמא דנוקבא' כו', דהיינו, בשנעשית מקור לבי"ע. ועיין בפ' ויחי (דרמ"ו סע"א וע"ב). ועיין מה שמבואר בד"ה יונתי בחגיו הסלע בפ' קומי לך רעיתי. ומשם יובן בתוספת ביאור מה שכתוב שעל ידי 'רעותא דליבא' דייקא, נמשך שיהיה עסק התורה בבחינת 'לאמר זה הדבר כו'.

בנפשו, כענין שנתבאר למעלה בענוה שמביאה לידי יראת חטא. דהיינו שישפיל עצמו, איך הדבר שרוצה לפרוש ממנו כגון הנודר מן הבשר כו', שהבשר וכיוצא בו הוא גבוה ממנו במעלה בשרשו, ששרשו גבוה מאד נעלה מבחינת ומדריגות האדם, אלא שבשבירת הכלים נפלו למטה מטה מן האדם בדומם צומח חי, אבל מכל מקום, הרי יש לו יתרון ומעלה שמחיה את האדם, והאדם צריך לו, והמאכל אינו צריך להאדם, ואי לזאת, אינו ראוי להורידו כל כך בגשמיות, להיות נהנה ממנו למלאות תאוות גופו, ולהיות בזוללי בשר וסובאי יין, כי אם להרחיב דעתו לה', וכן דרך הנודרים לשם שמים, הוא מפני שרואים ירידתם מן הדבר שנודרים ממנו, שהדבר ההוא גורם להם ירידה והטייה מאחרי ה', והיינו אחר שמורידים הדבר ההוא לגשמיות, ממילא

יש לו שורש נעלה כל כך, אינו ראוי להורידו כל כך בגשמיות, להיות נהנה ממנו למלאות תאוות גופו, ולהיות בזוללי בשר וסובאי יין, כי אם להרחיב דעתו לה' [ולתורתו] - כמאמר רז"ל⁹⁷ שאכילת בשר שור מרחיבה את דעת האדם כדי שיכול להבין את חכמת התורה כדבעי. והרי מאכל זה בשרשו הוא בדרגה נעלית יותר מאשר האדם, ולכן לאמיתו של דבר אין המאכל ראוי לגרום לאדם ירידה להיות נמשך אחרי תענוגים גשמיים, אלא להעלותו ולהגביהו לדרגה נעלית יותר בעבודתו את השם - הרחבת הדעת בלימוד התורה.

וזה שנדרים הם סייג לפרישות, היינו, שענין הנדרים היא השימת לב, ההכרה במעלת שורש דברים הגשמיים שמהם רוצה לפרוש שמביא את האדם לעשות החלטות מעשיות שישמרו עליו שיתנהג בפרישות, דהיינו שימנע את עצמו מליהנות מדברים אלו לשם תאוה בלבד, כי אינו רוצה להורידם למטה כל כך.

וכן דרך הנודרים לשם שמים, הוא מפני שרואים ירידתם מן הדבר שנודרים ממנו, שהדבר ההוא גורם להם ירידה והטייה מאחרי ה' - והיינו, [רק] אחר שמורידים הדבר ההוא לגשמיות -

פרישות בקביעות ללא שינוי, צריך לעשות עצות בנפשו, כענין שנתבאר למעלה ב'ענוה' שמביאה לידי 'יראת חטא' - כשיכיר בכך שהמצוות מעלות את האדם לדרגה גבוהה מאד, לבחינת רצון העליון (ואז הוא בבחי' ענוה), הנה, יכיר שכן הוא בלעומת זה (כי את זה לעומת זה עשה האלקים), שעל ידי עשיית עבירה יורד למטה מטה, שגורם פגם וחסרון בבחינות הכי עליונות, (ויהיה לו יראת חטא).

[מבאר מהי העצה שעל ידה יכול לקבוע

בלבו ענין הפרישות:]

דהיינו, שישפיל עצמו, איך הדבר שרוצה לפרוש ממנו - כגון הנודר מן הבשר כו' - שהבשר וכיוצא בו הוא גבוה ממנו במעלה בשרשו, ששרשו גבוה מאד נעלה מבחינת ומדריגות האדם - כי שורש נפש האדם בתיקון, אור הממלא, ושורש המאכל בתוהו, אור הסובב. אלא ש'בשבירת הכלים' נפלו למטה מטה מן האדם בדומם צומח חי, אבל מכל מקום - גם אחרי נפילתו, הרי יש לו יתרון ומעלה - שמחיה את האדם, והאדם צריך לו, והמאכל אינו צריך להאדם.

ואי לזאת - שמאכל זה שהוא רוצה לפרוש ממנו

97. ב"ק ע"א סע"ב ואילך. וראה בתניא פרק ז.

ממשיך ומוריד גם את הגוף האדם אחריו.⁹⁸ אבל באמת צריך לראות בשרשו, איך ששרשו גבוה מאד נעלה, ועל ידי זה פירש ממנו, ולכן צריך הנודר לומר הרי זה כעולה וכקרבן, שהן קודש ודבר הנדור ומופרש בשרשו הגבוה למעלה, וכמו שכתוב כי יפליא לנדור, לשון מופלא ומכוסה, כאילו נודר בחיי המלך,

עצמו מחמת גשמיות הדבר, אלא מחמת שמוריד את הדבר ההוא משרשו הנעלה על ידי זה, וכתוצאה מהכרה זו יפרוש ממנו. כי כנ"ל, כשהכרה זו היא המביאה אותו לפרוש מגשמיות, רצונו וחפצו לקיים מצוות בגשמיות רק הולכת ומתגברת.

[לפי הנ"ל יבאר מה שהקשה בתחילת המאמר מדוע הנדר צריך להיות בדבר הנדור דווקא:]

ולכן, צריך הנודר לומר 'הרי זה כעולה וכקרבן', שהן קודש ו'דבר הנדור' ומופרש בשרשו הגבוה למעלה.

זהו הטעם הפנימי שצריך להתפס את נדרו בדבר הנדור, היינו, בדבר קדוש ונעלה כקרבן, כי הדרך הנכונה לפרוש מאיזה דבר היא על ידי שמכיר במעלת שורשו ומשום זה פורש ממנו (כי אינו רוצה להורידו למטה כל כך), וה'דבר הנדור' רומז שיש לאדם הכרה במעלת שורש הדבר.

וכמו שכתוב ⁹⁸ "כִּי יִפְלֵא לְנִדּוֹר", לשון מופלא ומכוסה ⁹⁹ - שנקט לשון פלא לגבי נדרים, כי פלא מורה על דבר נעלה עד כדי כך שהוא מכוסה ונעלם לגבי למטה, לרמוז על גודל מעלת שורש דברים גשמיים אלה, כאילו נודר בחיי המלך¹⁰⁰,

הנחות צמח צדק

יז. ועיין מה שמבואר בד"ה בהעלותך את הנרות, בענין: ע"ה אסור לאכול בשר, ואף דהבא מיירי בתלמיד חכם, מ"מ, נהי [אמת] דאינו אסור, מ"מ, שייך שירא שלא ירד ממדרגתו בו.

על ידי שמשתמשים בו לשם תאוה בלבד, ממילא ממשיך ומוריד גם את הגוף האדם אחריו - להיות נמשך יותר אחרי גשמיות (משא"כ מצד שרשו לא יתכן לומר שדבר זה ימשיך את האדם לגשמיות, כי שרשו גבוה מאד באלקות).¹⁰¹

כעת יבאר למה המתפס בנדרים חייב להיות בדבר הנדור דוקא. דהנה, ה'נדר' - הרצון להתנהג בפרישות, יכול לבוא בכ' אופנים: או מצד הכרתו בפחיתות הגשמיות, ולכן ה"ה מחליט לפרוש ולהמנע מהדברים הגשמיים, (אך באופן זה אין לאדם הכרה במעלה הנפלאה שיש דוקא בדבר הגשמי ששורשו נעלה ביותר כנ"ל).

או שזה בא מדרגא נעלית יותר, שהוא מתנהג בפרישות דוקא מצד הכרתו במעלת הגשמיות ובשרשה הנעלה, ואינו רוצה להוריד הניצוץ האלוקי ע"י שמשתמש בדבר הגשמי לצורך עצמו, ודוקא ע"י אופן זה מתעורר האדם יותר לקיים מצוות בגשמיות.

אבל באמת צריך לראות בשרשו, איך ששרשו גבוה מאד נעלה, ועל ידי זה פירש ממנו - כי אינו רוצה להורידו למטה כל כך. כלומר, צריך לפרוש מדבר גשמי לא רק מפני שרואים את ירידת

98. במדבר ו, ב.

99. ראה חגיגה יג רע"א.

100. ראה זהר ח"א קנ"א, א. זוהר ח"ב קטו, ב. ח"ג י, סע"ב. ע"ח שער י"ג (שער א"א) פ"ח שער י"ד (שער או"א) פ"ב. ביאורו לאדמו"ר האמצעי קמה, ד. ואילך. ע"ע מערכת האלקות, פרק עשירי, ד"ה וממה שבארתי בדמות

האדם. ובשל"ה, בית ישראל דף ז. ובביאור ס' קהלת לרמ"ד וואלי, עמ' נח. ובעמק הנצי"ב, פ' מטות פ"א, ד"ה בנדרים. ע"ע שערי זהר לרר"מ עה, ב-עז, א. ראה אוה"ת מטות ע' אישכו ואילך. וראה אוה"ת ויצא (כרך ד) תתנב, א ואילך. סה"מ תרל"ג ס"ע תלה ואילך. ובכ"מ.

ששרשם הם חיים העליונים, מבחינת סובב כל עלמין.¹⁰¹ ומשם נשתלשלו כל בחינות אורות המקיפים שבעולמות עליונים. וגם למטה באדם התחתון, בבחינת הכל ודיבור היוצא מהפה, כידוע ליודעי חכמה נסתרה.¹⁰² וזהו דבר הנדור, שמקדיש הקרבן ואמר הרי זה עולה או שלמים, להמשיך בפיו קדושה עליונה מבחינת סובב כל עלמין, מקור כל הקדושות, וגם הנדרים שהן קונמות הן הקדש, כדאיתא בגמרא.¹⁰³

"והטעם שצריך להקדישו בפה תחילה דייקא הוא, כי עם היות שהקרבן שרשו גבוה יותר, דהיינו, ששרשו מבחינת 'מוצא' ומקור 'פי ה', מעולם התהו, אך, לפי שנפל למטה ב'שבירת הכלים', לכן, אי אפשר לו להתעלות לשרשו אלא על ידי שהאדם, שיש בו נפש אלהית שהוא משם מ"ה המברר, מקדישו תחילה, ועל ידי זה נותן בו אור מקיף על ידי הפה, שמדיבור האדם נעשה אור מקיף ... וכמ"ש בספר של בינונים 'חלק א' סוף פרק ה' ... והאור מקיף מגביה ומעלה ... ולכן, על ידי זה נותן כח להיות מתעלה הבהמה מ'נוגה' וליכלל בשרשה שמעולם התהו מ'מוצא הפה' כו' ... וזהו ענין שע"י שמקדיש הקרבן בפה, ממשיך בו בחינת המקיף" (לקו"ת פג, ב ה'ביאור' למאמר זה).

וגם הנדרים שהן 'קונמות' הן הקדש, כדאיתא בגמרא¹⁰² - ולכן גם כשמתפס את נדרו בלשון 'קונם' מעלה אותו לשרשו הנעלה.¹⁰³

ששרשם - של דברים גשמיים אלה שמהם הוא פורש - הם חיים העליונים, מבחינת 'סובב כל עלמין' - ואינו רוצה 'לטמא' ולהוריד דברים אלה על ידי כוונתו ליהנות מגשמיותם בלבד.¹⁰¹

ומשם - מאור הסובב כל עלמין - נשתלשלו כל בחינות אורות המקיפים שבעולמות עליונים.

וגם למטה באדם התחתון, בבחינת הכל ודיבור היוצא מהפה - "שהכל הדיבור נעשה בחינת אור מקיף" (תניא סוף פרק ה), כידוע ליודעי חכמה נסתרה.¹⁰¹

[אולי רוצה רבינו לרמוז בזה, שיש צורך בזהירות מיוחדת גם בענין הדיבור שבאדם, שכל כולו יהי רק בעניני קדושה. שהרי גם כח הדיבור שבאדם מושרש באור הסובב כל עלמין.]

וזהו 'דבר הנדור', שמקדיש הקרבן ואמר: 'הרי זה עולה או שלמים', להמשיך בפיו קדושה עליונה מבחינת 'סובב כל עלמין', מקור כל הקדושות.

הנהגות צמח צדק

יח. ועיין מענין נדר בזה"ב יתרו צ"א ב' משפטים קמ"ו ב' פנחס דר"ה א' ב' ובפרדס ערך נדר ובמא"א אות נו"ן ס"ט רבות ויצא ר"פ ע' כי תשא פמ"ג נשא פ"י ע"פ כי יפליא באיכה בפסוק ישבו לארץ ידמו ובבחי' פ' יתרו. יט. ועיין מה שמבואר מזה בדר"ה וארשתך לי. כ. וזהו כענין המבואר בדר"ה כה תברכו בפ' נשא בפ' ענין ויקרא האדם שמות כו' להעלות עי"ז ולקדשן במקורן כו' ע"ש וכעין זה הוא ענין קונמות שמתפסו בדבר הנדור וקדוש ועי"ז ממשיך בו קדושה עד שהן הקדש. והכח הזה בפה האדם הוא ממש כענין הנ"ל דויקרא האדם שמות כו' ועוד נ' לומר כי הכח הזה הוא מעין ודוגמא הכח דלאמר זה הדבר הנזכר לעיל. שנמשך מבחי' וידבר משה אל ראשי המטות כו'. וזהו שייכות ענין וידבר משה כו' לאמר זה הדבר לפ' נדרים ולכן עכשיו שנתמעטו הלכות צריך לומר בלי נדר וכמ"ש במ"א.

לזכות

הרה"ת שמואל שיחיו נפרשטק
לרגל הולדת בתו הילדה חיה גיטל בת מושקא

שיהיו להם ברכות בטוב הנראה והנגלה בכל מכל כל,
ושירו ממונה ומכל יוצ"ח אידישע חסידישע נחת

לזכות

הרה"ת יהודה שיחיו זאלצמאן
לרגל הולדת בתו הילדה אסתר בת חיה מושקא

שיהיו להם ברכות בטוב הנראה והנגלה בכל מכל כל,
ושירו ממונה ומכל יוצ"ח אידישע חסידישע נחת

השליח הרה"ת ר' יוסף יצחק וזוגתו מרת שטערנא שרה שיחיו מיניץ

לזכות

הילדים מנחם מענדל, אייזיק גרשון, צמח, משה, וחי' מושקא שיחיו
שיהיו להם ברכות בכל מכל כל בטוב הנראה והנגלה, ושירו מהם הוריהם אידישע חסידישע
נחת

נדבת

ר' יוסף הלוי וזוגתו מרת חנה מלכה שיחיו גורביץ

לזכות כל משפחתו שיהיו להם ברכות בטוב הנראה והנגלה בכל מכל כל,
ושירו מהם הוריהם אידישע חסידישע נחת

לעילוי נשמת הרה"ת הר' אליהו ציון בן הרה"ת ר' חנניה ומרת ברוכה

ולזכות מרת סופי' בת גרז שתבדל לחיים טובים וארוכים ולזכות ר' חיים שמעון בן רחל, ומרת חי'
לאה בת ראשקא שיחיו

נדבת אוריאל בן סופי' וזוגתו מרת חנה טויבע בת חי' לאה ומשפחתם שיחיו

להצלחה רבה בגו"ר

לזכות הרה"ת ר' שמואל דוד וזוגתו שיחיו

ניומאן וכל משפחתם

לזכות ר' יעקב בן חנה שיחיו גרסון וכל משפחתו

לזכות משפחת באביטש

שיתברכו בכטו"ס בבני חיי מזוני ובכולם רווחי

לזכות משפחת אהרן

שיתברכו בכטו"ס בבני חיי מזוני ובכולם רווחי

Refuah Sheleima for
Daniel Reuvein ben Dina
Donated Anonymously

לזכות

הרה"ת ר' לוי הלוי בן שרה

וזוגתו מרת שיינא מלכה בת רחל

ובניהם יהודית, צבי הירש הלוי, חי' מושקא

בת שיינא מלכה

לזכות

הרה"ת ר' שלום דובער וזוגתו מרת חי' מושקא

גורביץ וכל משפחתם

לזכות התמים אליה סילפין

לזכות הרה"ת ר' נפתלי

מיכאלאווסקי וכל משפחתו

לזכות הרה"ת ר' אברהם

אברמסון וכל משפחתו

לזכות התמים מיכאל זהבי

לזכות לוי וזוגתו מרת רבקה לאה

ובניהם חי' מושקא, מנחם

מענדל, ובתיה מינא געלב

לזכות הרה"ת ר' שרגא

פייועל בראוד

לזכות הרה"ת ר' יוסף רסקין וכל

משפחתו

לזכות

כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו

ולזכות

הרבנית הצדקנית חי' מושקא

לזכות הרה"ת ר' אברהם דוד

ומרת רחל לאה טיברג

לע"נ בתיה בת שלמה הלוי ע"ה

מנדבים חודשיים

לזכות הרה"ת ר' ישראל מאיר
אברמסון וכל משפחתו

לע"נ הרה"ת אברהם ישעי'
בהרה"ת עובדי' ע"ה שטראקס

לזכות בת שבע שתחי'
בת הרה"ת יוחנן מרזוב
וכל משפחתו

לזכות דינה בת שבע
בת מאירה אסתר

לזכות פערל רייזל
בת אהובה ברכה

לזכות הרה"ת ר' יהושע
בירקאוויץ וכל משפחתו

לע"נ רבקה אלטא
בת חנה לאה ע"ה

לע"נ הילדה היקרה עדאל שיינא
ע"ה בת הרה"ת מרדכי אליה
ילחט"א האנאווער

לזכות הרה"ת ר' אביגדור
סימאנדס וכל משפחתו

לזכות הרה"ת ר' חיים משה
וזוגתו מנוחה רחל ובניהם מנחם
מענדל ופעסיא

לע"נ ראובן אברהם
בן אלתר שלמה זלמן

לע"נ הרה"ח הרה"ת ר' שמואל
אייזיק הלוי ע"ה פאפאק
נדפס על ידי ולזכות משפחתו

לזכות ולרפו"ש עבור
חי' אלה שתחי' בת ריסא
ולזכות עמנואל בן חי' סאשה

לזכות ולרפו"ש ליסוף יצחק בן
אירים ודורי בן אורה
לזכות אשר בן רינה לזיווג
משורש נשמתו ולגאולה שלימה
של עם ישראל
בקרוב ממש

לזכות ולרפו"ש לשאול אליהו
שיחי' בן חנה רבקה שתחי'

לזכות מרת חנה מינא
בת שושנה אביבה

לע"נ הר"ר כתריאל שלום בן
הר"ר חיים יצחק ע"ה

לזכות הרה"ת ר' יונתן מיכאל
הכהן בן ריסא, וכל משפחתו
לזכות הרה"ת ר' נחמן דוב שיחי'
בן מאלע, וכל משפחתו

לע"נ יחזקאל בן יוסף חיים
ולע"נ רבקה בת יחזקאל

לע"נ ר' ראובן בן ר' יוסף
רובינשטיין ע"ה נדבת
חתנו ר' מיכל קארצאג

לזכות יהודית
ולזכות אחיותיה חי' מושקא,
זעלדא, ואחיה שרגא
פייוויש, מנחם מענדל
נדבת הורי' מרדכי אברהם
ישעיהו וזוגתו מרת אסתר שפרה
טלזנר

לזכות הרב ומשפיע שמואל לו,
שימשיך בעבודתו הקודש
מאת תלמידו שאול גנוגלי

לזכות
World Trade Copiers
ואברהם הולצברג

לזכות הת' מנחם מענדל
בן שיינא באשא

לזכות אסתר בת רחל

לזכות הילד חייל בצבאות ה'
אברהם זאב בן שיינא באשא

לזכות ר' לוי יצחק הלוי
וזוגתו מרת חנה קורניסקי
וכל יוצאי חלציהם
ולזכות חדר מנחם' מלבורן
אוסטרליה

ברוכים הבאים לאוצר הגדול של שיעורי חסידות

אוצר כלום של מגוון שיעורים בכל המקצועות
בחסידות

מכונס לפונדק אחד באופן הכי נוח והכי יפה
ממיטב המשפיעים שיחי

היכנס

תרום

הרשמה לרשימת התפוצה

מומלצים

שיעור שבועי בדרך מצותיך
הרב מענדל וועכטער - באדיש

מיוחד! לפרשת תצוה
תורה אור סאמר ד"ה ועשית ציץ

מיוחד! לפרשת תצוה
תורה אור סאמר ד"ה ועשית ציץ

ברוך שהחיינו וקימנו לזמן הזה!

בשמחה רבה אנו רוצים להודיע שבעזרת השם נפתח
שערי האתר החדש

המכיל אלפי שיעורים בחסידות: תניא, תורה אור, לקוטי תורה, דרך
מצותיך, מאמרי חסידות ועוד - הכל בסדר מסודר דבר דבור על
אופניו, שעדיין לא נראה כבושם הזה.

כמו כן, אפשר למצוא שיעורים מסודר לפי פרשת השבוע ומועדים
ונושאים שונים.

כתובת האתר: otzerhachassidus.com

סעמי וראו כי טוב...

מכון לעצבך באמת

נדפס באר'בות

